Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган («СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 152 (5102). ШИНАР, 21 декабрь 1971 шу. Мах 2 кеп. Газет арадувл 1923 шера денз

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧА КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

Областнойи Грозненски городскойи партийни организацей актива собранера

Селхан КПСС обкома политически просвещене ЦIагIа областной Грозненски городской партийни организацей актива собрани хилар.

«КПСС ЦК ноябрьски Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехи» доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. **С. С. Апряткина.**

Пренеех эггара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. **Правенько.** Города коммунисташа, берригача къахьегамхоша,—аьлар цо, — чIоагIа дегаш айдеш тIаийцай КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш. Оаха дегчура кхоабалду вай парте Центральни Комитето партен советски паччакъалкхени берригача балхаца дувзаденна дола лоархIаме дешаш партийни организацешка дуаца увттадар.

Города партийни организацешка шерра пропаганда ю хIанз КПСС ЦК ноябрьски Пленумо могаяьчен СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе чIоагIъяьчен нийслагIча пхе шера заданешта. Ерригача предприятей къахьегамхошта юкъе шерра яьржай социалистически яхь. ХIара денна совдувл «Пхе шера план диъ шера», «Пхе ден план — диъ дийнахь» яхача яхье бувларий мугIараш. Соалхарчул дукха тIех ба арахецача продукце боарам. Из карагIдаьннад къахьегама овсарле лакхьяр бахьан долаш.

Нов. Правенько иштта белгалдаьхар балха юкъе нийслуш дола кхоачамбоацараш. Уж цIендаь дIадахара тIаерзаяь хIанз ерригача юххьанцарча партийни организацей терко.

Шийна къамаьл чакхдоалаш нов. Правенько тешам белар города коммунисташа, берригача къахьегамхоша парте хьалхашка оттадаь керда декхараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Трибуна тIа ва Урус-Мартанара районерча «Гойтинский» совхоза директор нов. **Кагерманов.** Тха совхоза берригача къаегамхоша,— аьлар цо, — бокхача безамца Iомаю КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш, СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе материалаш. Юртбоахама къахьегамхоша партенеи правительстванеи дег тIара баркал йоах, шоай иштта йоакхо яр бахьан долаш. Нов. Кагерманова дийцар совхоза къахьегамхоша нийслагIча пятилетка хьалхарча шера даьхача толамех, тIадоагIача шера кхоачашде лерхIача доккхийча декхарех. Совхоза коллектива цIерагIа уж ханал хьалха кхоачашде дош делар цо.

— ХIара шера лакхлуш доагIа вай Даьхен дунен халкъашта юкъера сий, — аьлар шеча къамаьл дIадоладеш «Грознефть» объединене начальника нов. **Назарова.** — Керда пятилетка сийленца кхоачашъяро кхы а лакхдергда из. Вай парте толамца чакхйоах машара политика, дунен халкъашта юкъерча гIулакхех дола Ленина васкеташ тешшаме кхоачаш а деш.

Республика мехкдаьттахоша йиза къоабалъю парте Центральни Комитета чурен арахьарен политика.

НийслагIача пятилетка доккхий декхараш хьалхашка оттадаьд мехкдаьттахошта. Дукха да цар хьинарах, говзалах тийша. Нов. Назарова дийцар балха юкъе нийслуча кхоачамбоацарех, уж дIадахара де дезарех.

Мехкдаьттахоша сийленца кхоачашъергья Даьхен задаеш, — аьлар цо шийна къамаьл йистедоалаш.

Дош лу Грозненски консервни заводерча бригадира нов. **Шамсадовайна.** Оаха доккха баркал оал, — аьлар цо, — хьамсарча партена къахьегамхой йоакхо яр бахьан долаш. Кердача пятилеткагIа дикка тIаккхетаргда болхлошта алапи. Къаьстта чIоагIа йоакхо яьй кхалсага. Оаха къахьегама толамашца жоп лургда цу йоакхоина, кхы а шеррагIа йоаржаргъя пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра йола яхь.

Облсовпрофа председатела нов. **Беляева** белгалдаьккхар, дунен халкъашта юкъера машар чIогIбара, вай Даьхе массе оагIорахьара дегIайоалаяра КПСС Центральни Комитето кхоачашдеча гIулакхаша керда толамаш дахара хIара къахьегамхочун дог урагувттаделга. Республика дукхача предприятей, колхозий, совхозий коллективаша хIанзе хоам баьб нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяь хиларах. Профсоюзни организацеша тоадаьд социалистически яхьа кулгалделга, хIаьта дIахо йодача хана из болх кхы а тоабара де лаьрхIа дукхха гIулакхаш да.

Къамаьл ду КПСС МалгIабика горкома секретара нов. **Барахоева.**

Вай партен правительствай лакха лоаттаю, — аьлар цо, машара байракх. Тха района къахьегамхоша чIоагIа баркал оал КПСС Центральни Комитета вай Даьхен экономически низ чIоагIбара, советски халкъа вахара хьал тоадара, дунен халкъашта юкъера вай Даьхен сий лакхдара тIаерзаяь йола чурен арахьарен ленински политика хьаькъалца чакхъяхарах.

Района коммунисташеи берригача къахьегамхошеи шерра яхь йоаржаяьй пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

Тха района юртбоахама къахьегамхоша йиза къоабалъю КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш, — аьлар КПСС Шелковской райкома секретара нов. **Самарске.** — Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяро торо хулийтаргъя мехка низ кхы а чIоагIбе, дегIа боалабе. Района колхозашеи совхозашеи толамца кхоачашъяьй укх шера заданеш. ХIанз юртбоахама къахьегамхой лард йоллаш ба тIадоагIача шера тIаийца доккхий декхараш ханал хьалха кхоачашдара. «Красный пахарь» яхача колхоза коллективо лаьрхIад пхе шера ялат даккхара план диъ шера кхоачашъе, хIаьта дулх даккхара план—4,5 шера. Из болам хьаллаьцаб дукххачар.

Ножай-юрта района Шерипова цIерагIча колхоза председатела нов. **Эльсункаева** дийцар парте хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдара лоаман колхоза къахьегамхоша йоаржаьча яхьах. Берригача колхозхой дегаш ураоттадаьд КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеша.

Трибуна тIа воалл республика Министрий Совета председатела заместитель нов. **Слюсарев.** Парте дунен халкъашта юкъера болх йоах цо, бувзабенна ба мехка экономически низаца. НийслагIча пятилетка дерригача дунена дIагойтаргъя капитализмана хьалхашкара социализма совгIенаш. Пхе шера план кхоачашъяр —из хIара советски сага хьинарах, хьаькъалах, говзалах тийша да. Беррига низ тIабахийта беза из бекхтокхаме декхар сийленца кхоачашдара. Гучаяха еза чура торонаш. ЧIоагIа теркам тIабахийта безаш гIулакх да хьай бай боахаме механизаци яр, оборудованех бизза пайда эцар. Юрта боахама министерство, «Сельхозтехника» декхарийла я цу гIулакха чIоагIа уйла е. ДIахо хилийта йиш яц тIехьадуса брахамаш.

Республика писателаша, — аьлар писателий союза правлене председатела нов. **Ахматовас,** — белгалдаьккхад пхе шера план кхоачашъеча шоаш лоацаргдола дакъа. Цар теркаме ва хIанзарча заман саг, цун гIулакхаш, цун вахар. ДIахо нов. **Ахматовас** дийцар писателаша бе лерхIача творчески балхах, парте советски писателашта хьалхашка оттадаьча бехктоккхамеча декхарех.

Парте хьалхашка оттадаь сийлахь-доккхий декхараш сийленца кхоачашдара республика комсомольцашеи кагирхошеи беча балхах дийцар ВЛКСМ обкома шоллагIча секретара нов. **Бузуртанова.**

Актива собране иштта къамаьл дир Наурски районерча Ленина цIерагIча колхозерча бригадира нов. **Колпиковас,** Сунженски районерча «Самашкинский» совхоза телятница нов. **Ахмаевас.**

Къамаьлаш мел даьраша дег тIара баркал аьлар парте ленински Центральни Комитета советски наьха вахара хьал тоадара, вай мехка экономически обороннии низ чIоагIбара, дунен тIара машар лорабара иштта боккха болх барах.

Массава раьза волаш тIаийцача резолюце тIа белгалдаьккхад республика коммунисташа, хIаьта иштта берригача къахьегамхоша КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш, коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета чурен арахьарен хьаькъалера политика йиза хьаллоацаш къоабалъеши хилар.

Актива собране тешам белар КПСС Центральни Комитета, Нохч-ГIалгIайчен коммунисташа, берригача къахьегамхоша шоай мугIараш КПСС ЦК-ана гонахьа кхы а чIоагIагIа кхотадергхиларах, шоай беррига низ, знанеш парте XXIV съезда исторически решенеш, пятилетка заданеш кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсама дIалургхиларах, коммунистически общество хаьлъяра сийлахь-боккхача новкъа керда котолонаш йоахаргхиларах.

Цхьайтта шу совгIа ха я Грозненски вагонни депо Исраилова Данилбека Iайнас болх бу. Хьинаре къахьегарца дика сий даьккхад цо цу шерашка. ХIанз вагонни депо сверловщица йолаш болх беш я Iайна. Массеха балха говзал караерзаяьй цо, цудухьа вIаштIехьдоал цун пульта управлене болх бе а. Цхьа смена дIаяхийтац Iайнас шийна норма дикка тIехкхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: сверловщица А. Исраилова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА ОПЫТА ШКОЛА

1971 шера ноябре «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази доахача управлене ларда тIа школа вIашагIъеллар скважинашта лаьтта кIал ремонт еча бригадай опыт дIа-хьа эцаш. Ховш ма дарра, скважинашта лаьтта кIал еш йола ремонт кIоарга - насосни способагIа мехкдаьтта доахача хана деча балхий керттерчеи халагIчеи тайпаех цаI да. Мехкдаьтта промышленносте хьегача дерригача къих 20 процент совгIа цунга дIалоза.

Школа балха юкъе дакъа лаьцар «Грознефть» объединене мехкдаьттеи гази доахача управленей скважинашта лаьтта кIал ремонт еча мастераша, оператораша, операторий помощникаша, верригаш а — 59 саго.

Школе дакъа лаьцараша ладийгIар чоалхане балхаш деча воккхагIволча мастера нов. Левшин Петр Ивановича яьча докладага. Цо ма ярра хьайовзийтар Октябрьски районера мехкдаьтта доаха моттиг, «Октябрьнефть» НГДУ хьалашка скважинашта лаьтта кIал ремонт еча бригадай балхаш мишта вIаштIехьдаьхад, къахьегам вIаштIехьбаккхара методаш, ремонтни балхаш сихдараи аттача дахараи тIаерзаяь рационализатораша тийннача предложенешка хьежжа хьаяь приспособленеш, масала, лаьтта кIал скважинашта ремонт сихагIа е йиш хулийташ йолча шаблонированеца цхьана промывка яра приспособлени юкъе мишта кхухь. Нов. Левшина цIераш яьхар скважинашта лаьтта кIал ремонт еча дикагIболча операторий: Козлов Михаил Александрович, Абуталипов Фаат Абзалейтович, Лабаин Владимир Петрович. Царех хIаране «Октябрьнефть» НГДУ лаьтта кIал ремонт яра балхаш ду 20 шу гаргга ха я.

Массехк дош ала догдоагIа тхоай рационализаторех. сатем боацачеи кердачоа тIаккхувчеи, технически прогресса юкъе шоашта могаш дола дакъа лаца гIертача нахах. Царех ва ремонт еча хана насосаш мастерске механически хьачутела предложени еина Петр Иванович Левшин. Из болх хьалхагIа кулг-кара беш бар. Иштта предложени еинав по кIоарга йоакха насосаш механически цIенье а.

Уж дерригa керда хIамаш производствана юкъекхахьаро йиш хилийтай дикка йоаккха экономически эффект яла а къахьегама овсарле лакхъе а.

ЧIоагIа теркам тIаэзар «Грознефть» объединене Центральни Iилма - технически библиотека библиографа нов. Романенко Елизавета Ефимовнас скважинашта лаьтта кIал ремонт ярах долча литературанеи информационни материалаи яьча обзоро.

Дикачеи хьалха латтачеи хIамашта нийсса белгалдаьхар лаьтта кIал ремонт еча бригадай балха тIара кхоачамбоацараш а. Уж нийслу штангашта ловильни инструмент, запасной оатхалаш ца хиларах, насосаш шоаш а ханнахьа ца лоаттаяр бахьан долаш.

Гудермесерча промысле управлене станцеш ца хилар бахьан долаш кулг-кара ду лаьтта кIал ремонт еча бригадаша штангаш «хьахьувзаярен дIатIахьувзаярен» балхаш. Из бахьан долаш къахьегама овсарле юха хул. Лаьтта кIал ремонт ю квалифицированни кадраш яц ерригача «Грознефть» объединене а.

Школа чакхйоалаш цига дакъа лаьцараша массане а цхьатарра лаьрхIар лаьтта кIал ремонт ю болхлой еррига «Грознефть» объединени а чулоацаш аьхки ткъаза вIашагIкхета а лаьтта кIал къахьегарий балха хIанз а новкъарле еш дола дерригa кхоачамбоацараш дIадахара дешаш цхьана къестаде а.

В. ГОРЛО,
«Октябрьнефть» НГДУ рационализацеи технически информацеи дешашта воккхагIвола инженер.

СССР МИД-а ЗАЯВЛЕНИ

ХIанз Индостански ах гIайрен тIа эттача хьалага хьежжа СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерство декхарийла я ер дIахайта.

Советски Союзе, машар безача кхыча мехкашка а санна, цIенхаштта уйла яйтар Индостане хьайнача тIема конфликто. СССР-о хаьдда къоастадир конфликт хьахинна бахьанаш. Халкъашта юкъера кхерамзлен машари чIоагIбара тIаерзаяьча арахьарча политика принципиальни ларда тIара хьа а йоагIаш, Малхбоален Пакистане хиннача событеша Индостански ах гIайрен тIа хьал талха доладенначча юххье денз Советски Союз хадданза а хьинаре а тIехьахиннай 1970 шера декабрь бетта хоржамашка Малхбоален Пакистана халкъа хиннача лоIама ларда тIа цун дош машаре политически къоастадара.

Хьайнача конфликта хьалашка СССР-о шийна де йиш мел яр дир халкъий законагIа йоагIа бокъонаша лоархIаш тIехьа а ца тетташ цIий Iохийтилга сацадараи машар юхаоттабараи. Шийна принципиальни никъ дIахьош цо хадданза бувзам лоаттабир кхыча мехкашца, ВIашагIкхийттача Къамий Организаце доагIаш дола гIулакхаш а дир. Кхерамзлен Советe цхьадолча мехкий оагIонгахьара машара инициативана духьале ешшехь, Советски Союзо хадданза хьалийцай этта хьал реально лоархIаши бокъонца йолча нийсхони эффективнии ларда тIа хьем боацаш конфликт дIаяккхара гIо дешийна позицеш.

Машарен халкъий законагIа йоагIача бокъонийи позицеш тIара йола решенеш лахара эша гIулакхаш делга лаьгIдалийтадац Советски Союзо. ХIанз событеш кхераме дIахогIолга юхадаьннад, 16 декабре Малхбоален Пакистане тIом соцабеш барт баьб, цо хьахулийт Малхбоален Пакистане халкъо законагIа хержарашка Iаьдал кхачара эша хьалаш. Цу дийнахь Инде правительства цхьан оагIорахьарча порядкагIа решени йир Инденеи Малхбузерча Пакистанаи юкъерча дерригача доазон тIеи 1965 шера Кашмире тIом соцабаьча лине тIеи тIом соцабеш. Премьер министра И. Ганде кхайкадаь ма хиллара, из деш Инди территорешта тIа а кхувдац. Советски Союзе могаю Инде, машар безаш хилар бакъдеш йола цун из лоархIаме инициатива. Инде баьккха из конструктивни гIа а Малхбузен фронте тIом соцабар а хьаллоацаш Пакистана правительства 17 декабре яь решени а иштта могаеш я. Цу тайппара, хIанз хьахулаш да Индостански ах гIайрен тIара тIема конфликт йизза дIаяккхарая конфликтаца ювзаенна проблемаш эффективно политически къоастаяраи хиланза даргдоаца хьалаш. Индостанера тIом сацар цу районерча халкъий овлангарча хьаштаншта дезаш да, хьахулийт къам дегIаахара а прогресса а новкъа дIахьалхашка ахара эша хьалаш, дунен тIа хьахинна цIенхашттарча кхохкама кхуврч дIа а боакх.

СССР-о дерригa мехкаш тIахьех Индостански ах гIайрен тIа машар геттара сиха меттаоттабара мамогга новкъостал дара а цигара хьал лартIа доаккхилга халача оттадергдола цхьаккха гIулакхаш ца дара а.

Новолипецки металлургически заводе хийцца хьалъеш латт пхелагIа домна. Цу пийшка чура чe 3200 кубометр хургья. Керда домна хьалъер «Липецкстрой» треста коллектив я. Хьалха латта индустриальни методаш юкъе а кхухьаш, гIишлошъераша йизза кхоачашъю балхий графикаш.

Домна болх бе йолалургья 1972 шера ноябре.

СУРТА ТIА: пийшка шахта вIашагIйоллаш латт.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАНАЛ 14 ДИ ХЬАЛХА

Шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам лоаттабеш хьайоагIача Нохч-ГIалгIай АССР Росбакалея контора коллективо боккха толам баьккхаб. Оптови товарооборота шера план ханал 14 ди хьалха кхоачашъяьй цо. Шу чакхдалехьа кхы тIа а 2 миллион сома гаргга мах бергба.

С. КАЗАЛИЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Росбакалея контора управляюще заместитель.

Нерудни гIишлой материалашта реализаци яра шера задани ханал 14 ди хьалха кхоачашъяьй Карьероуправлене коллективо. Управлене ерригача карьераша нерудни гIишлой материалаш яхара план толамца ханал хьалха кхоачашъяро баккхийтаб из толам. Шу чакхдалалехьа 80 эзар кубически метр нерудни гIишлой материалаш лургья управлене.

Ш. ДАХКИЛЬГОВ.
Нохч - ГIалгIай АССР Карьероуправлене директор.

Декхарех лоархIабу

НийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лелаеча социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа тха завода рационализатораш. Цудухьа творчески дика къахьегаIаьма болхлой кIезига бац тха заводе.

Производства экономически эффективность дегIаккхувлача цар доккха дакъа лоац. Ер шу долалуш рационализатораша дош деннадар тайп-тайпара рацпредложенеши изобретенеши балха юкъеяхьара чотагIа шера 75 эзар сом пайда бе аьнна.

Духхьал 11 бетта кийча а яь 200 предложени хьачуеннай рационализатораша, царех 189 предложени балха юкъейихьай. Производстве хIанз а тIехь нийслуш йола «готтига» моттигаш дIаяхара, энергоресурсаш, бедал, кхыйола материалаш кхояра тIаерзаяь я уж. Лоацца аьлча шера декхар хIанзлехьа тIехкхоачашдаьд рационализатораша. План 75 эзар сом йолча рационализатораша баь пайда 79,3 эзар сом да.

Тха предприяте 5 отечественни изобретени балха юкъейоалаяьй. Духхьал цар 500 эзар сом пайда бу. «Бензин эзара станце управлене автоматически система» яхача изобретени боккха пайда баь Iап. Цо № 2 йолча цеха йиъълагIча участка производственни культура лакх а еш гIулакх деш болча наьха къахьегам дикка аттача баьккхаб.

Завода технически отдела болхлой творчески балха юстара бац. ДикагIа бола рационализатораш лоархIаш ба техотдела начальниг Д. Я. Геллер, участка начальник Г. А. Назаров, механикаш В. Г. Федоренкои П. Ф. Кондюкови, тIахьожама - бустама приборий слесарь В. Т. Дубинин, кхыбараш.

Тха рационализаторашеи изобретателашеи ханзлехьа тIаийцад тIадоагIача шера декхараш. Цар тIа кхы а массехк изобретени балха юкъейоалае лерхI цар. Масала, царех я «ЭЛОУ технологически процессашта автоматизаци яр», «Даьтта чудеггара боарам боаха, ПОУН-2», иштта кхыяраш.

Шоай балха опыты говзали йолаш болча рационализатораша хьалха из болх баь Iоаяьча опытах ког гIортолга а еш творчески кхы а дикагIа, овсарегIа къахьегаргда дIахо йодача хана.

А. АФАНАСЬЕВА.
«Грознефтехимзаводы» объединене производственно-товарни контора рационализаторий балха инженер.

«КОСМОС-467»— СИГАЛА

1971 шера 17 декабре Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-467» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутника тIа оттаяь космически аре дIахо тахка лаьрхIа Iилман аппаратура.

Iилман аппаратурал совгIа спутника тIа я: орбитан элементаш нийса юстаргйола радиосистема, приборашеи Iилман аппаратураи беча балхах йола даннеш Лаьттан тIа Iочутела радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаяьча аппаратура болх боаррамагIа бу. Iочуяха информаци цхьалхайоахаш я координационно - вычислительни центр.

«КОСМОС-468»— СИГАЛА

1971 шера 17 декабре Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-468» яха аргIанара Лаьттан искусственни спутник.

Спутника тIа оттаьча аппаратура болх боарамагIа бу. Iочуяха информаци цхьалхайоахаш я координационно - вычислительни центр.

(ТАСС).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЮЗА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА 416-ча ГУДЕРМЕССКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ ХОАМ

1971 шера 19 декабре СССР Лакхехьарча Совета Союза Совете юкъера ваьннача депутата когаметта депутат харжав Нохч-ГIалгIай АССР № 416 йолча Гудермесски хоржамий округе.

Харжархой спискашта юкъе вихьавар 171791 харжархо, царех кхаж тоссача дакъа лоацаш хиннав 171791 харжархо, 100 процент. СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидата тIехьа кхаж тессаб 171401 харжархочо, е кхаж тоссача дакъа лоацаш хиннача берригача харжархоех 99,77 проценто. Кандидата духьала кхаж тессаб 390 харжархочо, е 0,23 проценто.

Кхаж тассарах хьахиннарашка хьежжа «СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положене» 102 статьяс ма яххара **Саламов** Асхьаба ГIазмахьмад СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжав Нохч - ГIалгIай АССР № 416 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла.

Окружной хоржамий комисси.

ПХЕЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРАХ

ПхезлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси хьаел тахан, 21 декабре Iуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

Депутаташта регистраци ю Iуйрийна 8 сахьат даьлча дена КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

ХАЛА ДЕНА ИРАЗ

Аз иш техача араьлар юкъерча дегІара, къона, безаме юхьсибат дола кхалсаг. Се малав аз дІахайтача: «Хьачувала, хьачувала, хьаьшта дог раьза долаш да тхо».

Из яр Гудермесски района дикагІа йолча доьркаех цаІ — «Дружба» совхозера Батаева Залпа.

Со малагІча гІуллакха веnaв хайча, сона духхьал Іохайра Залпа. Диїцар шиЇ вахарах, балхах...

Дагалаьцар ше зІаьмига йолаш хинна ха. Вай Даьхе немецки фашисташца тІом беш хинна хала ха яр из. Залпа а йолуш ийс бер дар Батаева дезале. ХІаьта цу геттара халіча хана дезал а бита дІавахар Залпай да. Из ха дагалувцаш маьлхара яхар Залпа, хувцаделар цун юхь-сибат. Холушдар цхьан-хана дас шоашта даьр Залпана хІанз 'а дицценнадоацилга. Тхо а дита кхыча кхалсагаца дІавахар да. Ма хала ха яр из тха ханна.

Да а воацаш биса дезал кхаба нанна новкъостал дара бежга вахар Залпай воккхагІа вола воша Абу-Хаджи. Из болх беш хинна ферма юрта гаьна яр. Каст-каста цІааха йиш йолаш дацар. Цудухьа ферме вахар Абу-Хаджи.

Цхьан дийнахь из миштa вах хьажа яхар Залпа шиЇ ваьнаца. ХІаьта цига биса а бисар. Болхлой ца тоъаш къаьстта хала ха яр из. Залпанеи цун наннеи леладе цхьацца группа доахан делар, тІехьагІа берригa дезал хьабоалабир ферме.

— Со камаьрша йоландаь, е болх безандаь хиларий а хац, цхьабакъда болх бе дІайолаенна ши-кхо бутт баьлча ферма дикагІа йолча доьркайл тІехьайисацар со хІара Іаттагара шура яккхара, — дувц Залпас ела а къежаш.

1959 шера «Дружба» совхоза шоллагІча отделене ферме балха оттаьш, доьркалла болх баь шийтта шера стаж йолаш яр Залпа.

Кердача коллективе болх дІаболабьача хьалхарча дийнахь денз дикагІа йолча доьркай мугІарашка яьлар Залпа. ХІаьта цхьа шу даьлча цо лeладу доахан ферме гІолла эгтара духхагІа продукци луш хилар.

Дика дІадолаьделар вахар кердача метте. Йаккха къехьегама толамаш доахар балха тІа. Кхо воІ а кхевеш цхьа барт болаш яхар марaца. Сий дера совхоза коллективе цун мара тракториста Батаев Хьамзата а. Балха чІоагІа тІера волаш, нахаца Іимерзъ, массо хана новкъостал, гІулакх де дийча волаш вар Хьамзат а. ШІаьхха, кхоачаргба ца мотташ бала кхаьчар Залпайга. Кхелхар Хьамзат. Из вeнна ши бутт баьлча виълагІа воІ — Хасолта вир.

Къахьегаш, берашка хьожаш, тІатеПа болх бе безам хулар.

ДІаяхар фермера Музаева ТІаус. Дисар цо леладаь къона доахан. ХІаьта уж во леладаьндаь кІезига шура луш дар. Цудухьа цхьанне а безам бацар уж доахан шийна хьатІаэца. Нагахьа санна цхьа доьрка балха ца еча цунна моттаьа болх бе безаш хиннача подменни доьркаша леладора уж доахан. ХІаьта цар а шоай балха ди сихагІа чакхдаларга сатувсаш санна мара болх бацар. Эшшача тайпара тІахьожам лоаттабацар доаханна.

Цкъа шиЇ новкъостал хьалха балха еча Залпайна бІаргадайра бІеха, да воацаш санна миска латта уж доахан. Ший беж болаш санна вaь хийтар. Мукъа ха йолаш яр. Сихха царна кІалхара кхо дІа а даьккха, бІехагІа дараш цІен а даь, доакъар диллар. Цул тІехьагІа шиЇ дагахь соцам бир, хьаэцаргда их аз уж леладе, аьнна.

— Фу? Хьо хьаьрам яьппаш! Кхаба дезаш бераш дециЇ хьа? ХІаьта цу группаца болх беш Іа мел ахча эцаргда хоаш ма йий хьо? Іа хІанз леладечарца нийсдича аханел кІезигагІа шура луш ма дий уж. Дека а ма деха, — аьнна кулг лостадир ферма бригадира Абасов Мусас, Залпас лаьрхІар дІахайча.

Мусайца гІулакх хургдоацилга хайча отделене управляющи волча яхар Залпа.

Цу группаца болх бе йолаеннача духхьал хьалхарча шера баьлар толам. Цкъа мара декха доацчашехьа хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача шишша эзар килограмм шура яьккхар. Парте горкомеи горисполкомеи Сийлен грамота елар Батаевайна.

Пхе шера болх бир Залпас цу группаца. Цул тІехьагІа Берсанова Дагманага дІаделар. ХІаьта тІеххьарча шерашка цу группа хІара Іаттагара Залпас йоаккхаш хиппа шура 260 килограммага дІакхаьчар.

— Миштa кхаьчар хьо цу хьокхамга? Залпа уйлашка яхар.

— Хац сона из хьога миштa дувцаргда а. Лоацца аьлча сакъердам хулар сона болх беча хана. Кхозза деттар доахан, хІаьта цхьадараш диазза а деттар. Уйла ел, 15 Іатта детталехьеи дийттачул тІехьагІеӷ шамараштa массаш е езар. Лоацца аьлча дукха къахьега дийнар. Цхьабакъда къа а зехьа довнзар.

1969 шера ноябрь бетта красностепной фух дола духхьашха дахка дийтта шинар тІачІоагІдир Залпана.

Шийх бенна тешам баьббир Залпас. ТІеххьоачашиnp хІара Іаттагара шура яккхара 1969 шера план. ХІаьта В. И. Ленин ваь бІаь шу дузача юбилейни шера план 2200 килограмм йолаш района массарел духхагІа хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 3400 килограмм шура льккхар Батаевас. Лакха да Залпай ийслагІча пятилетка укх хьалхарча шерара хьокхамаш а. ХІара беттача Іаттагара планагІа 2100 килограмм, социалистически декхарагІа 2800 килограмм шура яккха езаш яр из.

Белгалдаккха доагІа дІадахача шера лелабер 14 хиннабале укх шера хьалхарча дийнахь денз цо 18 етт лелабелга. ХІаьта а дукха ха я цо 1972-ча шера чотах болх бу. Кхоачашдаьд шиЇ социалистически декхар а.

Дукха ха йоацаш контрольни шура яьккхар цо леладеча доахангара. Барайттнех бархІ Іатто хІаране 17 килограмм шура елар.

— Ласточка, Умница, Бурда яха доахан духхьал рекондсменкаш да са. ХІара дийнахь ткъо килограмм совгІа шура лу цар.

Дика да доьркай балха хьалаш. Шоятта да тайп-тайпара доакъар. Дерригa фермана гаьна йоацаш литт из. Сийрла, йокха, йІайха помещени я уж. Болх беш яр а. ХІаьта доакъар кхьадара, чура цукаш дІадахара, хий йоладара, балкаш механизмий новкъостала ду. Волх беш я ферме меЇдойка а.

Ферме эггара хьалха механически доахан деттар юкъедоаладаьр Залпа яр. Хьалха раьза бацар Залпана кхыйола доьркаш. Кхераш бар уж шоашта ца довзача гІулакхах. ХІаьта Залпа хьалха цу аппаратаща болх баь яр. Цхьабакъда тІеххьара баркал аьлар Залпана доьркаша. ХІанз аьлча, лакхъелар доахангара йоаккха шура. Геттара аттача баьлар доахан деттара болх а.

Дика дІаштІехьдаьнхад боахаме доьркай къахьегамцара материальнии моральнии безам совбаккхара гІулакх а. Масала, Залпас даьха толамаш массекказа белгалдаьхад ахчан преми луш, мах бола совгІаташ телаш. Иштта, ДІадахача шера шиЇ групперча доаханна тІехьара даьха Іасилгаш цаІ юкъера ца доалийташ кхедарах, Іасилг делар Залпана. Цул совгІа шиъ правительственни совгІат а да Батаевайна денна.

ДІадахача, В. И. Ленин ваь бІаь шу дизара юбилейни шера «За трудовую доблесть» яха медаль еннай цунна.

— Хала дар са вахар. ХІаьта а ираз долаш я со. Сенца дувзаденнад са ираз? Со наха езарца, беш бола болх сайна безарца, сай берашца, — йоах Залпас.

Батаева шоллагІча отделене месткома, совхоза кхалнаька совета член я.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДАРА

Коммунистически партеи Советски правительстваи карагІдаьнача доккхийча хІамашта юкъе боккха лоархІам болаш да дохаргдоаца къамий доттагІал, цар вІаши леладу вежарашха дола гІулакхаш.

Вай мехка моллагІа а кхыйола республика санна, советски НохчГІалгІайче дика хьоикхам ба Коммунистически парте ленински къамий политика, котьалара. Цун экономикеи культуреи юззаенна я Советски Союза ерригача республикашца.

Цхьа ди дІадодаш НохчГІалгІай АССР радиоси телевидении халкъаша вІаши леладеча гІулакхах, дийнча опытах ца дувцаш. Нохчий, гІалгІай, эрсий меттала чІоагІа дувц вежарашка йолча республикай къахьегамхошта карагІдаьнарех, мехка союзни автономни республикашца, краеш, областашца вІаши хувцаш передачаш ю. Моттигерча вахара хьадда дола масалаш кхувл дерригача къамий къахьегамхой кхотабенна хиларах, цар вежарашха долча доттагІалах, вІаши деча новкъосталах, берригача мехка а, хІара республика а экономикеи культуреи чІоагІа лакхлуш доахача толамех лаьца.

ХІара денна нохчий, гІалгІай, эрсий меттала передачаш ю социалистически содружества мехкех. «Мехкашкеи континентаашкеи», «Социалистически содружества мехкашка», «Къонал», «Вай доттагІий болча» яхача передачашка дувц вай халкъий чІоагІача доттагІалах, социалистически мехкий вахарах, шерлуш долча экономически культурни бувзамех.

ЧІоагІа доттагІал да НохчГІалгІайчентен Венгре Комаромски областаи юкъе. Вай радиоси телевиденеи шерра дийцар вайцига еча вежарашха йолча Венгре делегаци хиларах. Делегаце членаша дийцар шоай областах, вай предприятешка, колхозашка, совхозашка, учреждешка бахача шоашта дайначох, хийттачох. Комаромски областа экономикахи культурахи лаьца передачаш йир телевидене гІолла из делегаци вайцига яьхьа хьалхха.

Телевиденеи радиои гІолла иштта дийцар Грозненски химически комбинате чехословацки оборудовани оттаярах, цунна чешски специалисташа монтаж ярах. Балха дикагІйола методаш йовзара вай химически комбинате ух СЭВ дерригача мехкашкара специалисташ.

Вай республике вежарий санна вІаши барт тайна баха а бах, болх а бу нохчаша, гІалгІаша, эрсаша, хІираша, эрмалоша, черсаша, кхычар. Коммунизм хьалтеча цхьана къахьегаш чІоагІлу къахьегамхой интернациональни кхотабалар. Радиос партийни организацешта новкъостал ду общественни хьаштий уйланца, халкъий доттагІала уйланца дерригача къамех болча наха кхетам балара.

«Болхлой вахар», «Лаьттен нахи», «Авангард», «Халкъий барт тайнача дезале», «Къонал» яхача а, кхыча а передачашка дукха масалаш кхувл беркатерча доттагІалахи вІаши деча новкъосталах лаьца.

«ДоттагІчун оагІув хоалу» сона яхача передача тІа дийцар Армене «Арна тІайола тайп-тайпара машенаш, станокаш НохчГІалгІайчен дукхача предприятешка оттаяь хиларах республика юрта боахама къахьегамхошка Ереванера удобренеш кхоачаш хиларах, хІаьта НохчГІалгІай, Армене мехкдаьтта, мехкдаьттахими продукташ, электроприбораш кхоачаш хиларах.

Боккхача безамца чІоагІа раьза хинна къамаьлаш дир радио чу гІолла Ленинградерча «Красный Октябрь» яхача фабрике дешаш хиннача, хІанз Назранерча трикотажни фабрике дика къахьегаш болча гІалгІай кхалнаха шоай наьна меттала.

ЧІоагІа доттагІал этта НохчГІалгІайчен Гудермесски районеи Дагестана Хасав-Юрта районеи бахача наха юкъе. «Аксай хи тІа гІолла кулгаш лацара» яхача передача тІа дийцар социалистически яхьах, дикагІйолча опытах, дикагІболча нахах.

Грозненски телестуде хан-хан нахьа ю вежарашка йолча республикай, краяй, областий театрий ансамблей, оркестрий выступленеш. Масала, 1971 шера телевидене гІолла выступленеш йир Москван, Баку, Харькова, Ташкента, Элиста, Махачкала, Орджоникидзе, Нальчика, кхыча городий творчески коллективаша.

Вайцига, республике каст-каста хьоашалгІа ух Социалистически Къахьегама Турпалаш, Ленински премей лауреаташ, Іилма болхлой.

Церан хьабараша къамаьлаш ду радио чу гІолла. Уж чІоагІа леладу лаадувгІарашта, моллагІча тІиах ше дувце а, хьаьшта дувц халкъий доттагІалах, НохчГІалгІайчен къахьегамхоша хьаша дика тІаэцаш а цунна, хоза гІулакх деш а хиларах.

РадиоладувгІархошта дукха еза «Даьхен аренашка гІолла» яха передачаш. 1971 шера вайнига хилар цу темагІа бІаь совгІа передача. Цар тІа дийцар вежарашха йолча республикай, краяй, областий къахьегамхой балхах, промышленностех юрта боахамех хьалха латтарех, культура лакхъеш а, къахьегаш а карагІдаьнарех. Масала, «Тамаше машенаш даьераш» яхача передача тІа дувцар мехка мехкдаьтта промышленноста къаьста аьлча, Сибарегіен мехкдаьттахошта эша керда оборудовани «Красный молот» завода коллективаца цхьана мехкдаьтта машенаш хьаеча Азербайджански Іилма-толлама института Іилмахоех.

«Лоамашка цІей» яха передача хетаяь яр Черсий-Балкхарой АССР 50 шу дизара. Цу тІа дувцар вежарашха йолча автономни республикана карагІдаьнарех, халкъий доттагІалах цар вІаши деча новкъосталах, мехка республикашцеи областашцеи цун долча экономически бувзамех. «Полесье мехкдаьтта край я» яхача передача тІа дийцар «Горкнефть» хиннача керттерча геолога, хІанз Речицки мехкдаьтта управлене керттерча геолога Заикина. Цо дийцар Белоруссе мехкдаьтта промышленность дегІаярах, шоашта грознецаша деча новкъосталах.

Цхьоалаг Іа Май, 7 ноябрь, керда шу тІакхоачача хана дукха моаршалаш ух вайга телевиденеи радиои комитеташкара. Цар лоацца дувц республикай, областий цІи хезача наьхах, республикай, краяй, областий, экономически бувзамех, чІоагІлуча халкъий доттагІалах, хьалха латтача нахах, иштта моаршалаш дІакхухьийт вай а.

НохчГІалгІай вІаши хувцамаш дара передачей редакце тайп-тайпарча городашкара дех радиоладувгІархошта передачаш шоашта яйтар. Иштта оттайир Татаре хьалха латтача болхлой, Краснодарски дикагІболча механизаторий, Черсий-Балкхаройчен хьажкІаш леларий опытах кхычох.

НохчГІалгІайчен радиос уьттаду союзни автономии республикай, краяй, областий денош. Цар тІа дувц цу республикай, краяй, областий къахьегамхой вахарах.

Халкъий доттагІала вошалла чІоагІде аьнна васкет даьд вайга Владимир Ильич Ленина, цуша цунна гуш хиннай социализмаи коммунизмаи котало. Цо яздаьд «ЧІоагІа даькъала ювц аз Кавказа республикаш, цар айхха цхьоагІо хиларо буржуазена цІа яйнен буржуазни строе хала йиш йоацеи къамий машара образец хьаергхиларах теш со». Владимир Ильич Ленина Дагаялла советски республикай цхьоагІо хьахиннай, чІоагІъеннай, дІахо толамца дегІа а йоагІа.

Къилбасела Кавказ, халкъашта юкъерча вежарашха долча доттагІала идеий боккхоща йола трибуна а хинна дІаэттад «Зори Кавказа» яха журнал. Из Къилбасела Кавказа радиокомитетий журнала хьехилар халкъий вежарашха дола доттагІал хьахьокхаш. Итт шу совгІа ха я из журнал арадувла, радиоладувгІархошта дукха дезаш а да из. Цу тІа дувц вежарашха йолча автономни республикай, областий къахьегамхошта экономикеи культуреи дегІайоалаеш карагІдаьнарех, халкъий ленински доттагІалах, дикагІйолча опытах. Цу журналага ладувгІаш ба 42 къамех латта 9 миллион саг.

Дика яр Къилбаседа-ХІирийченнен Черсий-Балкхаройченнен хетаяь из передачаш. Цар тІа дийцар Советий Іаьдал латтача хана царна карагІдаьнарех. Кавказа къахьегамхошта юкъерча доккхаргдоацача доттагІалах, церна юкъерча бувзамахи социалистически яхьахи, НохчГІалгІайчен мехкдаьттахой балхах, вай республика къахьегамхой Венгре Комаромски области къахьегамхошца долча доттагІалах, Краснодарски края Іилмахоша, специалисташа беча балхах, Таганрогски комбайни завода коллектива балхах, дуккхача кхычох.

НохчГІалгІай радиоси телевиденеи дувц халкъашта юкъерча доттагІалах, кІоарга пропаганда ю коммунистически парте политикана.

С. ЛАГУТИН,
НохчГІалгІай телевиденеи радиои комитета председатель.

НАХА ТІАДИЛЛА ГІУЛАКХ КХОАЧАШДЕ ДЕЗА

Йоккха юрт я Урус-Мартан. Дукха да укхаза тІеххьарча шерашка хьалдаь нах чубаха цІенош, тайп-тайпара учреждени, предприятеш. Хьалдеш латт керда вІаштІара даь, городера ярaш санна торонаш йола цІенош. Тоадаьд нахи, транспорти дукхагІа лела наькъаш. Дукха школаш, мах бу организацеш я Урус-Мартана юрта Совета чуйоагІаш. Цо теркам тІалоаттабе безаш я боккха боахам лоархІаш йола «Горец» яха совхоз а. Хьалхашка латтача доккхийча декхарашка хьежжа дукха болх ба юрта Совето бе безаш бар. Из болх биза чакхбаккха вІаштІехьдаргда юрта Совета хІара депутат шиЇ декхараш довзаш а, уж доагІача бесса кхоачашдеш а хуле. Урус-Мартана юрта Совето вІашагІьелла я 9 дилла болх бу комиссе, хІара комиссена чувоагІа 7 депутат. Уж ба специалисташ, къахьегаме хьалха латта нах. Берригача шоай юрта бе безача балха план увттаю юрта Совето. Цунга хьежжа къаьстта ши-шиЇ план увттаю хІара комиссе.

Цу ийс комиссена юкъе къаьстта дика болх беш я юрта боахама цахаддаш болх беш йола Эдильсултанов председатель вола комиссе. Шера ханага а, бе безача балхага а хьежжа хІара бетта план увттаю цу комиссе. Масала, гурахь шекара свекла чуэцача комиссе членаш бахар из болх миштa лел хьажа совхоза цхьоалагІчеи шоллагІчеи отделенешка. 13 сентябре юрта Совета исполкоме ладийгІар цар комиссе гучадаьнна кхоачамбоацараш белгалдоахаш яьча отчетага. Свекла ханнахьа а, йоа ца еш а чуэцара де дезараш белгал а доахаш йола решени тІаэцар. Иштта новкъостал дир комиссе членаша депутаташа гурахь дІадув ялат шиЇ ханнахьа дІадера. Аьха уллаш 936 гектар лаьтта дар цхьоалагІча отделене, хІаьта 7 октябрь тІакхоачаш дІадийна кІа 188 гектар мара дацар. Кхы дикагІа дацар гІулакх шоллагІча отделене а. Дладе дезача 860 гектарах 7 октябре дІадийнар 100 гектар мара дацар. Комиссе техкача гучадаьлар къахьегама дисциплина цу отделенешка йоха хилар, болхлой ханнахьа кхацка арабувлаш ца хилар, балха ха йистеялалехьа ара сийрда йолаш, уж чуухаш хилар. Шинна а отделене эшаш йола техника яр, бакъда, цунах бизза пайда эцаш бацар совхоза отделеней кулгалхой. Гурахь дІадув ялаташ «Горец» яхача совхоза цхьоалагІчеи шоллагІчеи отделенешка дІадера гІулакх дувцаш 7 октябре Урус-Мартана юрта Совета исполкома заседани хилар. Цига ладийгІар шинна а отделене управляющеша яьча докладашка. Содоклад йир массазарча юрта боахама комиссе председатела нов. Эдильсултанова. Цар гучадаьккхар дийна кхоачамбоацараш, уж ма хулла сихагІа дІадоахаргдола гІулакх а. Декхарийла бир шинна а отделеней управляющеш агротехника дІадоххача тайпара гурахь дІадув ялаташ дІадийна даха. Белгалдаьккхар из гІулакх чакхдаккхара дисциплина чІоагІъе а, къахьегама овсарле лакхъе а езаш хилар. Иштта берригаш барцагІбаьнна баьча балхах пайда баьлар.

Ала дезаш да ерригача комиссей болх юрта боахама комиссе бар санна вІаштІехьбаьккха ца хилар. Цхьайолча комиссей хІанз а тІехь е оттаяь балха планаш а, е деш цхьаккха хІама а дац. Уж я халкъа дешара, социалистически закони общественни порядоки лораяра массазара комиссеш. Юрта Совета исполкомо хьадеха деза цу комиссей председателашкара, шоай депутатий гІулакхаш диаза кхоачашдар.

Цхьаькха кхоачамбоацар а да Урус-Мартана юрта Совета балхаца. Из да шоаш тІайийца решенеш миштa кхоачашъю ца хьажар. Масала, 7 октябре исполкоме дийцар цхьоалагІчеи шоллагІчеи отделенешка гурахь ялат дІадера дош. Миштa кхоачашдаьд цу отделеней кулгалхоша шоаш денна дош, аьнна аз хьаьттача, исполкома членех саг хиланзар из хьаала ховш. ТІайийца решенеш кхоачашъяра цахаддаш тІахьожам лоаттабе беза, уж кхоачашъеш а хила еза.

М-Б ЦИЦИЕВ.

Из болча локомотиваьгара яьна зІамигача поршневи компрессарга кхаччалца йолча массе тайпарча эзараш изделеш тІа «ЧКД» — Социалистически Чехословакерча машенашъеча йоккхагІа йолча объединенех цхьанне знак латт. «Праготнвест» яхача арахьара торговли леладеча организаце яьча арахьарча торговле соглашеней диъ даькъах кхо дакъа Советски Союза кхоач.

СУРТА ТІА: СССР-а яйта лаьрхІача холодильни установкана сварка еш ва Юрий Дубрава.

ЧТК — ТАСС сурт.

«СЕРДАЛО»

2-гІа оагІув, 21 декабрь 1971 шу.

Уфана юххе ханал хьалха хьалъяь а яьккха, болх бе йолаялийта кийчъеш я шера 1 миллион бройлер чуоттаяь кхабара йола коа тІара оалхазараш леладу фабрика. Инкубаторе хьа я яьла, кхееча цехе дІачуеннай юххьанцара кІоригаш.

СУРТА ТІА: керлача птичнике.
Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

МЕХАНИЗАТОРИЙ ЙОАКХО ЯЦ

НохчГІалгІай АССР халкъа тІахьожама Комитето тохкамбича гучадаьннад, «Механизаторий къахьегама хьалаш тоадара юрта боахаме уж дІачІоагІбалийтаран де дезарий хьакъехьа» 1971 шера 14 апреле КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о баь соцам Наьсарен района совхозашка кхоачаш во беш хилар.

Укх шера 1 ноябре районе тоъаш вацар трактористех - машинистех 164 саг, е берригача эшачарех 35 процент, цу даькъе «Назрановский» совхозе — 79 саг, е 43 процент. «Экажевский» совхозе — 31 саг, е 30 процент.

Механизаторий кадраш балхаш тІара каст-каста хувцалу. 1970 шереи 1971 шера 10 беттан «Назрановский» совхозе балха хьайицав 51 саг, дІаваьккхав 44 саг, «Экажевский» совхозе а иштта хьайийца — 25, дІаваьккха 41 саг ва.

Наьсарен райисполкома юрта боахама управленеи (начальник нов. Сагов) совхозий кулгалхошеи де доагІар дац боахамаш механизаторски кадрашца Іалаш дара, цар къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара.

1971 шера профессионально-технически училищашка трактористаш - машинисташ кийчбара план кхоачашъяьяц. ПлачагІа 60 сагага дешийта дезаш йолча района совхозаша ГПТУ-14 дешийтац 50 сагага мара. Лоаццача ханна йола 4 бетта механизатораш кийчбара курсаш совхозашка хІанз а яхкаяц. Опыт йола механизатораш къонача трактористашта - машинисташта тІачІоагІбац къахьегама хьалха латта приемаш царна Іомаяра.

Дукхача тракторни бригадашка квалифицировани мастерашчаладчикаш бац, кхоачамболаш ремонтни база, кийчъяь культстанаш, душевойш яц. ЧуІе цІенош, гаражаш, навесаш, технически гІулакхаш ду пункташ, кхыяраш хьалъяра района совхозашта телача ахчах цхьанна а шера бизза пайда эцац.

Укх шера 10 бетта чуІе цІенош хьалдара хьахьожадаь хиннача 81,5 эзар сомах пайда ийцар дац 52,1 эзар сом, е 64 процент мара. Хьалдаь а даьха планагІа чуІе дІадала дезаш хиннача 540 квадратни метр чуІе моттиг йолча цІенох дІаденнараш дац 180 квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош мара.

Дукхача хьалашка телхаю механизаторий къахьегамах мах телара условей хьакъехьара законодательство.

Масала, 1970 шера продукцех кхы тІа а телаш бола мах бенабац «Экажевский» совхоза № 2 йолча отделене трактористашта-машинисташта продукци яккхара план 106 процент кхоачашъьиле а, № 254 йола 1965 шера 1 апреле СССР Министрий Совета соцам толха а беш, нов. Я. Ю. Нальгиева механизированни звенона 1970 шера дІа па луш дитад паччахьалкхен а дІаденнача ганарий хІара центнерах доагІа 70 кепиг.

«Назрановский» совхозе механизаторий къахьегамах совнагІа боагІа мах телац ганараш, коартолаш, цкъа дІайийча шерра-шера тІаювлен дукхача шерашка тІаювлен баьнаш чуэцача, хІаьта ялаташ чуэцарах лакхагІа бола мах телац ялаташ чуэцача хьалхарча 10 дийнахь мара. Смении балха нормаш кхоачашъьйий ца а хьожаш алапе чотах ялат дувхк трактористашка - машинисташка.

Районерча цу лакхе йийцача а кхыча а совхозашка премеш телац дІадахийтанза дардоацар, доагор - машендаьттащ кходарах, поощрени яц балхаш дика дарах. Профессионально - технически училищаш йистеяьхача къонача механизатораштa шоаш болх бе болабеннача хьалхарча кхаь бетта 40 проценти дІахорча кхаь бетта 20 проценти лохъяц балха тормаш.

Трактораши кхыйола техникеи сеца латтара, лоархІамегІара юртбоахама балхаш оттаьча ханашка кхоачаш ца дара бахьанех цаІ да механизаторски кадраш ца тоъар. Район бІарчча хьанийцача гурахь юв культураш дІаювш 30 ди мара даккха йиш йоацача метте 42 ди даьккхад, зяб ахара план укх шера 15 ноябре кхачалце 57 процент мара кхоачашъяьяцар.

Наьсарен райисполкома юрта боахама управленеи (нн. Сагов, Ярошевич) НохчГІалгІай АССР юрта боахама Министерстваи (нн. Ваниев, Омаров) де доагІар даьдац Наьсарен района совхозаш массазарча механизированни кадрашца Іалашъяра, совхозий кулгалхошкара доагІар дизза хьадехац механизаторий къахьегамах мах телара закон дизза кхоачашдара, дерттІа чуІеи культурно-бытовой хьалаш царна хилийтара хьалхара.

Комитето Наьсарен райисполкома юрта боахама Управлене, «Назрановский», «Экажевский» совхозий кулгалхой декхарийла баьб укх соцам тІа белгалдаь кхоачамбоацараш дІадаха. Массазарча квалифицировании механизаторий кадрашца совхозаш дизза Іалашъяра хоадамболлаш дола гІулакхаш чакхдаха.

Цу дешаех шоаш даьр республикански халкъа тІахьожама Комитетага хьахоьталда 1972 шера март бетта.

Наьсарен райисполкома юрта боахама Управлене начальника декхараш кхоачашдеш волча нов. Тонгиевна, «Назрановский» (н. Албогачиев) «Экажевский» (н. Мержоев) совхозий кулгалхошта дІахоьталда совхозаш механизаторий кадрашца Іалашъяра болх кхоачамбоацаш хилар.

Теркаме эцалда тракторестий-машинистий кадраш кийчъяран шоай балхаш тІа дами чІоагІъяран, цар чуІеча моттигийн культурно-бытовой хьалаш тоадара, механизаторий къахьегамах мах телара условех йола законодательство дизза кхоачашдара гІаерзаяь мероприятеш 1972 шера района боахамашка кийчъергхиларахи чакхйоахаргхиларахи нн. У. М. Тонгиева, Х. М. Албогачиева, А.-А. О. Мержоева денна дош.

ІА КХЕРАМЕ ДАЦ

Боккха ба Старогрозненски мехкдаьттахой боахам, Производственни конторера моллагІа а скважина йолча кхачалехь кІезигагІа бале а 25—35 километр никъ бе беза. ХІаьта, Старогрозненски автотранспортни контора балансе цу тайпар, жагІа билла тоабаь никъ 300 километр ба.

Цу наькъашта текущии капитальнии ремонт ярал совгІа керда наькъаш дехкаш а я транспортни конторера наькъий отдела коллектив.

Дика лоархІаю из цу балхах. Керда наькъаш хьалдарен долчарна ремонт ярен 11 бетта план 124 процент кхоачашъяьй цо. Цу юкъа 100 километр наькъа текущи, 50 километр наькъа капитальни ремонт яьй, кердача тохкама скважинашта тІадолха 10 километр керда наькъаш дахкад, кердача скважинашта лаьрхІа 32 эзар квадратни метр майдаш кийчъяьй.

— Іа кхераме дац тхона хІанз, — йоах наькъашта ремонт еча коммуниста Толстенев Иван Фадеевича. МоллагІча хана, моллагІа а беза мухь тІабола машенаш лела йиш йолаш да тха наькъаш.

Из лоархІаме гІулакх деча дика къахьегаш ба тІехьатессача грейдера тракторист А. Лазарев, тІо ийсбу П. Егоров, М. Крашкин, тракторист Э. Датуев, 160—180 процент дийнахьара нормаш кхоачашъю шофераша А. Аюпова, А. Хамидова, К. Колюсина, кхычар.

А. ТИЩЕНКО.

ГIишлошъеча машений производство — Польски Халкъа Республика промышленноста кердача а сихагIа дегIаухача а доакъоех цаI. БIаь гаргача заводо арахец тахан экскаваторащ, гIишлой материалаш оатта оборудовани, подъемни кранаш, транспортераш, прицепаш. Дунен 60 мехка болх беш я уж. Экспортни поставкех шоватткъе итт процент совгIа яраш Советски Союза доагIача даькъа кхоач.

СУРТА ТIА: Глогуверча заводо арахийца уж ткъаь итт тонн айеш йола гIишлошъечара кранаш СССР-а лаьрхIа я.

ЦАФ — ТАСС сурт.

ХЬАЙБАШТА ДОЗАЛ ТIАДЕТТАЛУ

Укх шера, Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза 875 бежан аьхки лоаман даьгIенашка доажадир. Хьули яхача лоаман юрта йисте хилар уж. Хьайбаш леладеча бригадана керте латташ вар Арчаков Хьажбикар. Цар доахан доажадаь моттигаш чIоагIа цалеи кхерамеи я. ХIаьта, цу моча моттиге доахан ийца моллагIа вола саг вахийта йиш мичай. Эзар гаргга бежан, дукха доахан да, доккха рузкъа да. Иштта дукхача доаханца хьожаш вола саг балхах чIоагIа кхеташ лоамара моттигаш дика йовзаш хила веза. Иштта саг ва лакхехьа вай цIи яьккха Арчаков Хьажбикар. Балха йоккха опыт йолаш саг ва из. Цудухьа совхоза кулгалхоша массаза а уж халагIа дола балхаш Хьажбикара тIадекх. ХIара бежанна дийнахьи буси IотIакхийтта дозал юкъера лаьрхIача 560—580 грамм хилар, план 450 грамм йолча. Из дика толам ба.

Уж хьокхамаш доахаш дика къахьийгар бежаIуша Арчаков Мурада, Дзауров ИбрахIима, кхычар.

Лоамара уж цIакхоачашехьа а 250 бежан кхаба чуоттадир. Хьажбикара тIадиллар совхоза парткомо уж кхаба. Цо дог раьза долаш хьатIаийцар из болх. ДийнахьИ буси хIара бежана IотIакхетт 700 грамм гаргга дозал, план 450 грамм йолча. Ноябрь бетта, деррига IотIакхийтта дозал 3,5 тонн я. ХIанз паччахьалкхена дулха лаьрхIа дIачудала кийчдеш да уж.

Доахан дика кхоаб. ХIара бежанна дийнахьи буси 20 килограмм силос, 3 килограмм йол, 2 килограмм комбикорм лу. Доахан латта помещени цIена, сийрда я. IИайха я. Доаханна дика Iунал деш ба Кодзоев Салман, Арчаков Хьамжурд. Ферма коллектив дог тийша я дулх дIачудалара план шоаш толамца кхоачашъергхилар.

Б. ГАСАРОВ.

КХОАНА—ЭНЕРГЕТИКА ДИ

ДЕЗАЧА ДЕННА — СОВГIАТ

Кхоана, вай мехкарча берригача энергетикаша дезду шоай деза цIей. 51 шу дизад вай мехка ГОЭЛРО план чIоагIъяь. Цу шерашка энергетика промышленность дегIайоалаяра даькъе Iалахьмате доккхий хувцамаш хиннад Нохч - ГIалгIай республике. Сийлахь - йоккха Октябрьски революци хилалехьа тетара вIамига кхо электростанци мара яцар вай республике. Цар луш йола электроэнерги гаьнна тоъаш яцар мехкдаьтта доаккхача промышленноста къахьегамхошта. Масала, мехкдаьтта промыслашка электроэнергеца болх беш кIезига яр станокаш. Ерригa а цар пайда эцаш хинна электроэнерги 15 процент мара яцар. Вож энерги цар йоаккхар Iанара двигателашца, мехкдаьтта моторашца. ХIанзарча город Грозне бахача наха йоагайора фатагена лампаш.

Сихха дегIаaха йолаелар Советски Iаьдал даьннaчул тIехьагIа энергетически промышленность. 1928 шера мехкдаьтта доаккхачара ерригача скважинех 95 процент скважинаша пайда эцар электроэнергех. Цул тIехьагIа цхьа шу доаллашехьа хьалъяь а яьккха болх бе йолaялийтар 10 эзар киловатт - сахьат низ бола Старогрозненски ТЭЦ. Цу хана вай республике эттара йоккхагIа йола теплоэлектроцентраль яр из. Цул тIехьагIарча шерашка Нохч-ГIалгIай республике хьал а яь болх бе йолaялийтай йоккхий теплоэлектроцентралаш. Царна юкъе я Новогрозненски, Аргунера № 4 йолен ТЭЦ-аш. ХIанз Гудермесе хьалъеш латт 1 миллиони 2 бIаь эзари киловатт-сахьат низ куртбола ТЭЦ. 1966 шера болх бе йолaялийтар № 3 йолча ТЭЦ-а хьалхара аргIа. Иштта энергетически промышленность дегIаахар бахьан долаш массехказа кIезигденнад кулгаца ду хала балхаш. Халкъа боахамерча тайп-тайпарча процессашта механизаци автоматизаци яьй.

Советски Iаьдал даьннaчул тIехьагIа вай республикера энергетика промышленность мел дегIаеннай хьахьоккхаргда цхьа масал доаладича. 1969 шера вай республике еррига яьккха электроэнерги 3 миллиард киловатт-сахьат совгIа я. Из хул 1913 шера Россерча ерригача электростанцеша яьккхачул 1,5-зза дукхагIа.

Укх гаргарча хана промышленносте, республика коммунальни боахаме шозза дукхагIа пайда эцаргба электроэнергех, хIаьта юртбоахаме — кхозза дукхагIа.

Энергетикий дезача денна къахьегама совгIат кийчдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча «Грозэнерго» управленена чуйоагIача теплоэлектроцентралий коллективаша дикача толамашца чакхдаьккхад пятилетка хьалхара шу. Электроэнерги яккхара шера план 8 декабре кхоачашъяьй цо. Энергетика денга кхачалехьа планал совгIа цар яьккхай 137 миллион киловатт - сахьат электроэнерги. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 5,7 процент лакхъяьй, хIаьта соахк укх хана хинначул 8,9 процент лакхъеннай из.

Иштта къахьегача «Грозэнерго» управлене предприятеша укх шера кхоалагIча квартале Ерригсоюзни социалистически яхье вIашта пхезлагIа хьалхара моттиг а йоаккхаш СССР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара хара тела Цiе байракх яьккхай. Иштта толамашца дезду Нохч - ГIалгIайчен энергетикаша шоай деза цIей.

Уж толамаш доахача юстара лаьттаяц республикерча промышленни предприятей, гIишлошъечен транспортни организацей, колхозийн совхозийн коллективаш. Цар тIагIертта къовсам лоаттабаьб электроэнергийн йовхала энергийн кхоара. Из бахьан долаш вай республике кхоаь электроэнерги 11 процент я. Иштта электроэнерги кхояр бахьан долаш миллионаш сомаш пайда баьб цар. Къаьстта дика электроэнерги кхояра даькъе къахьийгал укх шера республикерча къахьегамхоша. 11 бетта кхояьй миллионаш киловатт - сахьат электроэнергии бIаьш эзараш гикакалорий йовхала энергии. Уж толамаш доахача дика къахьийтад «Красный молот» завода коллективо. Цига массаза нийса пайда ийбу электрооборудованех, хIаьта электрооборудованена эксплуатаци яра бокъонаш телхаеш цхьаккха моттиг нийсъеннац. Электроэнерги кхоара тIаерзаяь дукха пайдане мероприятеш чакхъяьхай. Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб Грозненски бурув тохара балхий управлене а.

Дукхача хана денз электроэнерги кхоара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабеш хьайоагIа Грозненски химически комбината коллектив. Духхьал укх шера 9 бетта цо кхояьй 1,3 миллион киловатт - сахьат электроэнерги.

Грозне шерагара шерага дукхагIа хургъя электрифицировании транспорт, тролейбусий линеш, трамвайни сеть. Хьалде долалургда пхезза, иттазза, шийттазза, ялхайттазза вIаштIара даь цIеноа, иштта хьалдергда шера экран йола кинотеатраш, цирка здани, драматически театр, типографи, Центральни универмаг, кхийола лоархIаме объекташ. Цунца дувзаденна лакхбе беза болх беча теплоэлектроцентралий низ. Массаболча къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабе беза электроэнерги кхоара. Цунца дувзаденна 1970 — 1975 шерашка Грознерча электрически сетaшта реконструкци яра хьахийцад 950 эзар сом ахча. Цунах бизза пайда эца декхарийла ба энергетикаш.

Нохч - ГIалгIай республикерча энергетикаша кхоачамбац карагIдийннача толамех. ТIа-тIа дукхагIа электроэнерги яккхара ерригa шоай торонаш оарцагIъяьхай цар.

И. БАШИРОВ,
Грозненски мехкдаьтта института доцент.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА

Шерагара-шерага дукхагIа низ хул «Грозэнерго» управленена чуйоагIача теплоэлектроцентралий. Цунна тешал ду дIададахача шера цар яьккхача электроэнерге. Духхьал цу цхьан шера кхо миллиарди 169 миллиони киловатт-сахьат электроэнерги яьккхар цар.

Уж къахьегама толамаш доахача белгалбаьнна дика болх беш ба къахьегама ветеранаш Снурников Константин Михайлович. Буряк Константин Антонович. Нов. Снурников ши теплоэлектроцентраль хьалъеча дакъалоацаш хиннав. ХIаьта нов. Буряка дукха балхаш даьд № 1 йолча ТЭЦ-а къона специалисташ хьалкхебеш, царна ший опыт дIалуш. Энергетикаша иштта лоархIаши сий деш я инженер Секретова Анна Ивановна. Башха - дика специалист - производственник хилaрах тарра сий ду цун массане а. Ше цига балха енача 20 шера чот яь варгвоацаш дукха кердадараш производствана юкъеккхихьад цо. ХIанз из керте латта служба коллектив «Грозэнерго» управлене коллективашта юкъе хьалха латтачарех я. Шера план цо кхоачашъяь тоъал ха я. Иштта хьинаре къахьегар бахьан долаш цунна еннай Ленински Юбилейни медали, Къахьегама Цiеча Байракха ордени.

Энергетикий дезача цIейна дика накъабаьхкаб Ленина ордей лелаю электромонтер-релейщик М. А. Колин, турбинни цеха смена начальник А. М. Иванушкин, котельни цеха слесарь Б. Минеев, кхы дукхкхабараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

«Грозэнерго» районни управлене болхлошта юкъе хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай электрослесарашта - прибористашта Конуев Александра, Горбачев Виктора. Хьинаре къахьегаш яьккхай цар из цIи. Лоацнача хана толамца караерзайир шиъне а чоалхане прибораш. Цар ремонт яьча прибораша тешшаме болх бу. Шоай бехкагIа цхьаккха хьовзам хилийтац цар балха тIа.

СУРТА ТIА: электрослесараш прибористаш А. Корпуев, В. Горбачев.

И. ПЛИЕВА сурт.

НАЬСАРЕРА ЭНЕРГЕТИКАШ

БаьдийIрзачул тIехьагIа Наьсаре электрически седкъаша сийрдаяьккхача дигайх 10 шу хьалхара ха. Дукха моттигаш баьде юсар укхаза цу хана. Юрташка наггахь улишашка мара дагIацар зIанара бIоагIий. Цунга хьежжа мара радио а яцар. Ерригача района хьалуш йола энерги 200—300 киловаттага кхоачаш мара яцар.

Бакъда, укх тIеххьарча хана йоккхий эргалонаш хиннай укхаза электроэнергех пайда эцача. 10 эзарнел тIехлолх хIанз районо хьаувзача тока киловатташ. Юрташ-м хац сона, гаьнара, гаргаяр аьнна цаI бригада, ферма, аьхки доахан латта моттиг яц районе тока саьргаш ца кхоачаш. Iарамхе лоамашка а кхаьчад уж.

ТIехь-тIехьа шерлуш, экономически низ болаш боагIа Наьсарерча энергетикий боахам. Духхьал дIададахача цхьан шера, укхаза вIаоттаьй керда 14 подстанци. Укх шера а бархI оттаьй.

Тхоашта могача тайпара дикагIа Iунал де гIерт тхо тхоай электрически боахама. Массежк саг чувоагIаш йола линейни бригада я вIашагIъелла. Электрически линеш тIа ца хадлаш ремонташ ю цо, бIоагIий хувц, предприятешка, органашка, бахача наьха цIеношка серлал дIачуехк, кхыдола балхаш ду. Дика опыт йолаш, хьинар дола саг ва цу бригадана кулгалду Талдиев Залаудин. Укх 12—13 шера ца хадлаш тхоца болх беш хьавоагIа из. Езаенна шийхала професси, доккхал ду цох.

Бутт дIабодац цу коллектива ший задани 120—130 процент кхоачаш ца еш. Дукха ха я цо шийшера йола программа кхоачашъяь.

ДIахо йодача хана кхы а чоалханегIа, бехкенаме гIа хургда тхона хьахьакха уттa лаккараш. Цудухьа тхоай профессионални говзал, опыт лакхъе, дикача кадрай коллектив вIашагIйоала гIерт тхо.

М. ДУДАРОВ,
Наьсаранарча электрически сетий участка мастер.

ВАЙ ЦЕЦДОАХА ЭРГАЛОНАШ

Доккхача а, сийлахьча а цIейна накъадолх деррига советски халкъаш. ТIадоагIача, 1972-ча, шера 50 шу дуз Советски Социалистически республикай Союза хьаяь. Цу шера хьахиннай Нохч-ГIалгIай автономи а. АIамлен историеэзараш шерашцара вIамига юкъ мара яц из. Бакъда, мел эргалонаш яьй цо вай вахарца, мел хувцамаш лаьд! Дерригача советски халкъий экономика дегIайоалаярах, вахара хьал хувцарах лаьтта Iеш дац уж хувцамаш. Керттера хувцам ба керда саг, коммунистически кхетам бола саг хьалкхевар.

Октябро, революце овлагара хийцар, массадолча кхыча къамий лар санна, са халкъа вахар а. Экономически тIехьадиса, политически цхьаккха бокъо йоацаш хинна нохч-гIалгIай халкъ тахан дерригача советски халкъашца цхьана хьалъеш да коммунизма материально - технически база.

КIеззига дIададахача историех. Цо дикагIа торо хулийтаргъя дIададахар долаш долчунца нийсде. ХIанз Нохч-ГIалгIай автономни республика дIалоацаш йолча ерригача территоре тIа, Октябрьски революци хилалехьа духхьал технически тIехьайиса хинна Грознера мехкдаьтта промыслаш ца лаьрхIача. цхьаккха промышленность яцар. ШелгашцалархIа йиш яр цу хана мехкдаьтта а, кхыча промышленносте а болх беш хинна нохчехи гIалгIаехи бола болхлой. Геттара халача хьалашка бахар болхлой 12—14 сахьата дIаьхя балха ди, геттара кIезига алапи. чубахаш цхьаккха чура кхоачам боаца баракаш — из дар. керттерча даькъе болхлой вахара хьал.

Кхы дикагIа дацар юрташкарча лаьтта леладерашкара хьал а.

ДикагIа дола лаьтта паччахьа Iаьдало вIаленнадар - помещикашта, кулакашта. Нухи макхеи мара лаьтта леладара цхьаккха техника а говзал яцар къеча ахархошка. Лоамарой дукха юрташ яр кулакашкара, казакий керте латтарашкара арендах ийцача лаьтта ядаш.

Берригаш хIана бац аьнна дешанза бар лоаман къахьегамхой. Берригача нохчий а, гIалгIай а мехка духхьал Грозне хинна шиъ йоацар юкъера школа яцар. ХIаьта, иштта, массехк мара яцар юкхьанцара школаш а. Цига дешаш хиннараш а мехкдаьтта промышленникий, чиновникий, купеций, кулакий бераш дар. Торо йоацаш болча, къеча наьха берашта дагадоха а йиш яцар юкъера образовани йоаккхилга. Царна хIара юрта цхьацца, шиъша, кхоккха хьужареш яр хьайийлла. Цудухьа кхетадеш да Нохч-ГIалгIай мехка эзар сага юкъе иттанел кIезигах саг мара дийша ца хинна хилар. Книжка, газет — лоаман сагага кхоачаш а, е цунна цох пайда эца ховш а хиннадац.

ХIанз Нохч - ГIалгIайчено чулоацача дерригача лоазон тIа, Грозне хиннараш а лаьрхIача, ерригаш итт больница мара хиннац, хIаьта цу больницешка болх беш хиннараш веррига а 19 лор хиннав. Цудухьа, кхетадеш да, лоаман наха кхоачаш цхьаккха лорий новкъостал хинна ца хилар. Молла доаха жайнаш. хIайкалаш, хьежача исташа тувсаш бола поал — цунах латташ хиннад деррига а цар унахцIено «лораелга».

Бакъда, вахара сердало, ираза сердало лотайир Октябро са лоамашка. Из сердал я Советски Iаьдала хьалхарча шерашка денз тоалуш, хозлуш хьадоагIача лоаман сага вахарца, хIара сахьата, хIара денна дегIайоагIача цун культураца, из сердал йоаг хозлуш, тоалуш хьайоагIача юрташка, дегIайоагIаш, шерлуш латтача гIалашка. Ленина, цо хьаккхоллача Коммунистически парте хьеханца а хьалхаленца а деррига советски халкъаш а санна шоай вахара, шоай кхоллама дай хинна хьабоагIа нохч - гIалгIай къахьегамхой а. Из кхета а деш ший Ленинах йолча стихашца поэта Яндиева язду:

...Хувцаделар тIаккха дуне,
Лаьтта вахар эргадаьлар.
Кхаьчар нахага хозне,
Мискай догуйла гIоздаьлар
Из даьр вар
Къеча наьха юхь кIайяь,
Цар сагота дуне айдаь,
Нанас ше морг кхы вергвоаца,
Ер дуне мел латт лергвоаца,
Сийлола вай баьчча Ленин!

Дерригача советски халкъий иразага, цун хургдолчунга бода шерра никъ хьабийллар Сийлахьбоккхача Октябро. Цхьаккха тайпара дIадахачунца нийсде йиш йоацаш хувцаденнад Нохч-ГIалгIай республика вахар а цу шерашка. Республикерча промышленни предприятеша кийчъеш йола продукци революци хилалехьарча ханаца нийслича тахан 80-зза сов дегIаенай. Вешта аьлча, 1913 бIарччача шера арахийцар миссел продукци арахеш тахан республика промышленносто духхьал пхе дийнахь.

1913 шерапа нийслича тахан республике мехкдаьтта доаккхилга дегIаденад цхьайттазанел совгIа. Мехкдаьтта даккхара гIулакх Нохч - ГIалгIайчено тахан Къилбаседа Кавказе хьалхарей, ерригача Союза илхлагIен моттиг доацаш хилaро хьахьокх революци хиннaчул тIехьагIа республика промышленность боарам боацаш дегIаена хилар. Вай республика промышленноста продукци тахан кхоач Советски Союза дукхача районашка, хIаьта иштта дунен 30-л совгIа долча мехкашка.

Леонид Ильич Брежнева XXIV съезде бархIлагIча пятилетках лаьца аьлар:

«Вай социалистически экономика керда боккха гIа баьккха шераш дар уж. ЛоархIам боллаш дегIабера промышленни производства боарам. Тешам боллаш дегIабера юртбоахам. Iилма а техника а дегIадара гIулакха кердача доазонашка кхаьчар вай...».

Из бакъду вай республика вахара масса оагIонашца хиннача хувцамаша. ТIеххьарча шерашка Нохч - ГIалгIайчен юрта районашка хьахиннай керда промышленнин центраш. Аьлча тоъаргда, Назрань, Аргун санна йола керда городаш хьахинна хиларах. Цу городашка дегIаяьхкача промышленни предприятешка хIанз болх беш ба лоамароех хьахинна эзараш говзанчаш — токараш, слесараш, фрезировщикаш. техникаш, инженераш, гIишлошъераш. Къаьстта доккхача маIане да болхлой класса юкъе баьхка хьинаре болх беш эзараш лоаман кхалнах хилар. ХIанз Назране хьахиннача машинаш ечей ейгачен промышленносте, Аргуне хьахиннача машенаш ечей кхачани промышленносте, Карабулакерча мехкдаьтта промышленносте маIача наха уллув болх беш ба дукха а нохчийи гIалгIайи кхалнахах хьахинна говзанчаш.

Тамаш яь ца валлал доккхий а лоархIам болаш а да Нохч - ГIалгIайчен юрта боахаме Советски Iаьдала шерашка хинна хувцамаш. ХIанз дукха бац республике аха нух хилча йожа говр ца нийслуш. Йожа говр хилча аха нух ца хулаш къаьст-къаьста нохчгIалгIай ахархой баьха ха дагаийоагIаш бараш. ХIанз республика юрта боахаме хьахиннача 50 совгIача колхозе, 60 совгIача совхозе цхьа барт бола дезал хинна къахьегаш ба республике баха нохчий, гIалгIай, эрсий, кхыча къамех бола ахархой. Уж революци хилалехьа лаьтта леладара цхьаккха говзал а йоацаш «даьла къахетамга» сатувсаш бахьа ахархой бац. Таханарча ахархошта йовзаш я дикагIйола агротехника, из ший балха кийчвенна ва тайп-тайпарча юртбоахама техникаца — трактораш ца, комбайнашца, культиваторашца, автомашенашца, иштта кхыдарашца. Ахархочун балха культура дегIаяро, цо механизмех а агротехникаx а пайда эцаро торо хилийтар хIанзалца республике йовзаш ца хинна керда юртбоахама культураш лелаелга Iомаде. Царех я шекара свекла, дута, тхьамка. ЛоархIам боллаш моттиг дIалаьцай цу культураша юртбоахама кхашка, хIаьта иштта лоархIам болаш ба царех хьахулаш бола пайда а.

Къаьстта доккхал делга да тахан керда саг хьахиларах, цун кхетам дегIабарах. Сага кулгаш да деррига хьаккхоллаш дараш, коммунистически кхетам болча сага кулгаш. БIаьш, эзараш къахьегама турпалаш ба тахан республике экономика, культура дерригача доакъошка балхаш деш. Хьанца йовзац Кагерманов Оалхазара, Барахоева Лемкай, Литковская Таисе, Албогачиев АртагIа, Муслиева Тамарий, уж мамо кхыболча Социалистически Къахьегама Турпалий цIераш. Юрта боахаме а, промышленносте а царна уллув болх беш ба эзараш орденашца, медалашца совгIаташ даь бола къахьегамхой.

Октябра сердал йоаг вай лоамашка. Из сердал гу гIоадаьнна делача берий, ираз хиннача лоамзи кхалсага, къоанал Iалашъяьча воккхача сага, мехка да хинна дIаэттача лоамарочун вахарца, цар гIулакхашца.

ГIалгIай поэта Муталиев Хьажбийкара «Октябраца» яхача ший стихотворена тIа яздора:

Октябраца лув со майра.
Октябраца ваьнна кура.
Октябраца кхувш
се воагIандаь, —
Керда дуне доладалар.
Къахьегам ший новкъа
балар —
Октябраца даьккха доландаь...
ДIаухаргда долха шераш,
Толам даим вайга болаш,
Парте бокъон новкъа
кхувландаь, —
Хьоча новкъа къулба хинна,
Ше дуненна везаенна,
Латташ турпал —
Ленин воландаь.

Лоаман сага вахарца Советски Iаьдал латтача шерашка, дIадаьлар йоазув. дешар ца хар. Ховшда, паччахьа хана лоаман наьха юрта кахьат деша саг нийслуш хинна ца хилар, дена письмо деша лоамарой кхыча юрта ухар. Тахан хада хургдар Нохч-ГIалгIай республике йоазув, дешар ца ховш вола саг лаха. Дахача, 1970-ча шера Нохч - ГIалгIайчен 464 общеобразовательни а, 89 болхлойи юртийн кагирхой школашка а болх беш вар 11 эзарнел совгIа хьехархо, цу школашка дешаш дар 250 эзар бер. 2 институтеи 13 юкъерча специальни дешара заведенешкеи дешаш вар 26 эзар гаргга студент. Дахача шера эзар сага лоархIаш республике вар 15 лакхера образовани йолаши 200 юкъера образовани йолаши саг.

1970 шера лоархIамах республике болх беш вар 1,5 эзар лор, 5 эзар гаргга юкъера говзал йола медицински болхлой, 2,5 эзар агрономаши зоотехникаши, 10 эзар гаргга инженераши техникаши.

ХIанз Грозерча институташка дийша ца Iеш, Москверча, Ленинградерча, Киеверча, Бакурча, Орджоникидзерча, Махачкалерча, Нальчикерча, иштта кхыча городашкарча институташка дешаш ба эзараш Нохч - ГIалгIайчен кагий нах, мехкарий. ХIара шера дийша баьнна кагирхой юкъе боагIа республика къахьегама фронта.

Боккха ба Нохч - ГIалгIай халкъа литература, искусство дегIадаргахьа баьккха гIа. Советски Iаьдала шерашка хьахинна дIа а эттар, лоархIам боллаш дегIа а дера паччахьа хана шоай йоазув а ца хинначa нохчийи гIалгIайи художественни литература. Тахан вай литература произведенеш шерра йовзаш я ерригача Союзе, цунцара дикагIа яраштa переводаш яьй доазол дехьарча мехкашкарча къамий меттала. Дерригача советски художественни литератураца лоархIаме моттиг дIалаьцай Ахматова Раисай, Вазоркин Идриса, Яндиев Джамалдина, Боков Ахьмада, Гойсултанов Iумара, Плиев Махьмад - СаIида, Сулаев Махьмада, Мусаев Мохьмада, иштта кхыболча республикерча писателий произведенеша.

ХIара денна совдувлаш хьадоагIа Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша вахара масса оагIонашца доахаш дола доккхий толамаш. Из белгал а доккхаш, 1965 шера СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч - ГIалгIай Автономни республикана елар Ленина орден.

Шоватткъе итт шу. Шоватткъе итт шу доал СССР хьаяь а Нохч-ГIалгIай автономи хьахинна а. Дерригача советски адамий, дерригача советски халкъий цIей да из. ХIана аьлча, цу шерашка чIоагIденна дIаэттар деррига советски халкъашта юкъера цIаккха дохаргдоаца вошал. Цу шерашка, овлангара хувцаделар советски сага материальни хьал, хьалхийра коммунистически кхетам бола керда саг. Октябра сердал я массанахьа вай лоамашка.

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад,
писатель.

ХУЛИГАНСТВАЦА — ЛИРА КЪОВСАМ

Сага тӀа-тӀа дукхагӀа йоакхо еш хиларо дӀадех цун бокъонийн законни хьаштийн тӀа-тӀа дукхагӀа сий делга. Сага хьапташи сийи лорадар — советски законодательства лоархӀамегӀарча декхарех цаӀ.

СССР Лаккхехьарча суда пленумо судашта цкъа санна дуккхаза хьалхададьхад, хулиганстваца тӀагӀерттаи хоадамболлаши къовсам лоаттабелга дӀахо а социалистически правосуде лоархӀамегӀарча декхарех цаӀ лархӀа дезаш хилар.

Шеко йоаццаш, эггара хьалхарча аргӀанна тӀалатта декхар да хулиганство ца хилийтара хьалххагӀе а оарцагӀдовлар. Из декхар тӀадожадаьд административни органаштеи общественни организацештеи. Цхьабакъда, хулиганствана духьаларча къовсаме пайда эца беза советски законий берригача низах.

Хулиганство ховшшехьа а деш дола зулам да. Бехкечо мукӀарал ду, ше леладу гӀулакхаш общественни порядок вогӀча тайпара телхаелга, общества хам ца белга хилара, уж дӀахо а леладе безам болаш ше хилара. Цудухьа лоаттабе беза хулиганстваца хоадамболлаш бола къовсам. ХӀаьта хулигански гӀулакхаш леладеш йола моттигаш вай республике кӀезига мича нийслу. Ма дарра аьлча, хулиганство лелаяра бахьанех цаӀ да корта бохо маларaш тӀехдахар. Цу бахьанах хуя 90 процент совгӀа дола хулигански гӀулакхаш.

Город Грознерча РСУ-2 слесарь-монтажник Бакуменко Геннадий, кхувш доагӀача берашца Нечушкинцеи Шкрыловцеи цхьан «Северная» яхача автостанцена юххерча павильоне къаракъ мала хайнав. Нечушкин, вехачул тӀехьагӀа, харцахьа лела волавеннав продавеца шийга харцахьа ма лела аьлча, соцаш хиннавац. Цул тӀехьагӀа чуводаш тӀакхаьчача ший новкъосташта Шкрыловчей Бакуменконеи серда волавеннав Нечушкин. Урс а даьккха Бакуменкона тӀакхоссавеннав из, цкъа техад цо цунна из, цхьабакъда, циггача ведда тӀавенача Осколкова новкъосталца хулиганагара урс хьадаьккхад. Из зулам дарах халкъа судо лаьца воаллаш яккха 3 шу ха техай Нечушкина. ДоагӀар даьл хулигана.

ВЛКСМ член ше воллашехьа, геттара во хулиганство яьй мехкдаьтта института гӀишлошъяра факультета 2 курсерча студента Апаева Iусмана а. Менна веха волча Апаева «Челюскинций» кинотеатре шийна лалла багӀа зрителаш буташ хиннабац пайдана мел доапар дувцаш. Цул тӀехьагӀа гражданина «А» тӀа а кхийтта, цунна етта волавеннав. ХӀаьта зрителаша кхайка милице болхлой боалабаьчул тӀехьагӀа, царна а духьале яьй хулигана Апаева. Укхаза зулам гӀаттара бахьан: во кхетаваь, дегӀ мукъахийца, корта бохо малар менна хилар. Лаьца воаллаш яккха 2 шу ха техар халкъа судо хулигана.

Лоалургдоацаш дола хьал оттаде деза коллективашка тӀехдаьха маларaш меларашта, социалистически общежите нормаш телхаерашта духьал. Из кхоачашду предприятей, учрежденей, колхозий, совхозий дуккхача коллективаша: Цхьабакъда, кхоачаш ца дераш а я. Хулиганий гадоахараш а, дика къонахий яхараш а нийслу вайна.

В. С. Белячков яха цаӀ «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводе балха вена массехк ди мара даьнна хиннадац. ХӀаьта а, балха воллашехьа корта бохо маларaш мела волавеннав из, цул тӀехьагӀа, бийсанна, заводской районе, смена чакхъяьлча доккха зулам даьд, хӀаьта из бахьан долаш лаьца воаллаш яккха ха техай. Цхьабакъда, Белячков балха хиннача треста юкъарча собране, коллективана а эхь тӀакхоачадеш хулиганал леладар харцахьа лархӀа дезача метте, цун гадаккха лаьрхӀад. Кхыметтел Мутаев общественни защитникалла а вахийтав халкъа суде хулигана гадаккха.

Бакъдар аьлча, дукха-м яц уж тайпа моттигаш, хӀаьта а цар тешал ду, даьр магийтадар яхаш хулиганство дӀаярг ца хилара. Цу кхерамегӀа долча зулама тайпана общественноста берригача низаца духьалдовла деза. ХӀаьта цунах а хӀама ца хуле, чӀоагӀагӀа дола закон тӀадахьа деза. Советски законодательство тӀа хьахьекхаб хулиганство лелаярах бещ бола бехк. Хулиганство, вешта аьлча общественни порядок гӀожагӀча тайпара телха а еш, обществах дош а ца хеташ леладу харцахьара хӀамаш, хӀаьта ишта шера керте кагий хулиганство лелаярах административни бехк баь волча саго, кагий хулиганство лелаярах РСФСР ЦК 206 статьяй 1 частага хьежжа ялх беттагара цхьан шерага кхаччалца набахта вайла, е иззал йолча хана исправительни балхаш де суд ю е ткъаь итт сомагара шоваткъе итт сомага кхаччалца гӀод тох.

Бехк чӀоагӀагӀа бу йоккха хулиганство, вешта аьлча цхьаккха хӀамах эхь ца хеташ гӀулакхаш леладарах, е общественни порядок лораяра декхараш кхоачашдеш волча Iаьдала е общественноста викала е хулигански гӀулакхаш дӀадаха гӀертача кхыча гражданашта духьале ярах, хӀаьта, нагахьа санна хьалхагӀа хулиганство бахьан долаш суд текха волча саго даь харцахьара хӀама из дале — цхьан шерагара пхе шерага кхаччалца лаьца валла суд ю.

ЗаконагӀа кхы а боккхагӀа бехк бу РСФСР ЦК 206 части цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи статьяшка белгалдаь харцахьара гӀулакхаш леладарах, нагахьа санна урс, кастет, кхыдола шийла герз, е лаьрхх1а етта кийчъяь кхыйола хӀамаш юкъе йоахаш е яха дага болаш уж хиннабале. Цу тайпара харцахьара гӀулакхаш леладаьча наха кхаь шерагара ворхӀ шерага кхаччалца набахта бакха суд ю.

Менна вехача гражданина сел йоккха хулиганство ца лелайой а, ший оамалашца а сага сий доадеши общество товргдоацаши дола гӀулакхаш леладу. Ишта моттиг нийсъелча милице начальника гӀод тоха йиш я цунна кхаь сомагара итт сомага кхаччалца. ХӀаьта, нагахьа санна из даьр яхайтта шу даланза вола зӀамига саг вале, цунна бехк бе мукъа лой закона? Лу. Ишта моттиг нийсъелча даьшта е цар когаметта болча наха гӀод тоха йиш я.

Общественни порядок телхаеча е хулиганство лелаеча хана гражданашта е организацешта, учрежденешта, предприятешта материальни зе хила тарлу. ТӀаккха бехке барашкара хьабоаккх уж бахьан долаш хиннача зен мах.

Ишта оттадаьд закона: хулигански гӀулакхаш даь бола нах, административни е уголовни бехктоххаме озарал, сообщественноста бехк баккхарал совгӀа, предприятей, учрежденей, организацей администраце геттара е цхьадолча даькъе производстверча премех, салоӀача цӀеношкеи санаторешкеи баха телача льготни путевкаех баха йиш я профсоюзий фабрични, заводской, моттигерча комитеташца дагаьнначул тӀехьагӀа. Квартирана лаьца цар очередь тӀехьаяккха а йиш я.

Цу тайппара, хулиганстваца хоадамболлаш къовсам лоаттабара хьашт мелд а торонаш я вай. Эшар хӀама дац царех нийса, аьттув баргболаш, майрра пайда эцилга мара. Массава а цхьатарра хулиганашта духьал а ваьнна дӀаотта веза сатийнна даха, къахьега, салаӀа цар вай дутаргдолаш. Коммунизм хьалъеш йоаллача общество хила йиш яц зуламе гӀулакхаш, цу даькъе хулиганство санна дола доккха зулам а.

А. БАШИЛОВ,
НохчГӀалгӀай АССР юстице министерства консультант.

МОСКВА. **СССР ВДНХ «Юрта боахама механизации электрофикации» яхача павильоне керда тематически выставка хьайийллай «Хьайбай боахамерен доакъараш кийчдечарен комплексни механизаци» яхаш. Укхаза хьокха оттаяь я отраслеви хьайбай боахама, доакъараш кийчдара лаьрхӀа 200 совгӀа машени тайп-тайпара оборудовании, цу даькъе — нийслагӀча пятилетке арахеца лаьрхӀа керда дуккха машенаш; вӀашагӀтехай керда техника юкъехкахьара даькъера боахамий опыт; хӀаьта, цул совгӀа, Iилмахой рекомендацеш а я культурни даьгӀенаш хьаяра, доакъараш кийчдара, фу кхедара гӀулакха.**

СУРТА ТӀА: экспонатех цаӀ — гор. Пятигорске коа тӀара оалхазараш леладара лаьрхӀача машенашка хьежжа ГСКБ кийчъяь, 61 денгара 140 денга кхаччалца кӀоригаш кхеяра йола «КБА-4» яха клеточни батарея. Батарея 26 секце чу 3.328 кӀориг хож. Батарея экономически эффективность — шера 1710 сом.

Н. КУЛЕШОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Пионерий дружинаш

Дружинана нийса кулгалдара вожатена керттера методически материал я «Массаза а кийча ва!» яхача Еррисоюзни пионерски марщах йола Положени. Цудухьа, А. П. Гайдара цӀерагӀча тха дружина балха план оттаеча хана оаха тхоай керттера декхар лоархӀ, эггара хьалха, из методически документ, дикагӀа довзар. Дружина балха план оттаеча хана эггара боккхагӀча лоархӀаме ва лаккхера вожати, цудухьа цун декхар да, эггара хьалха, цу балхах кхеташи из бовзаши хилар, методически нийса, хӀанзарча хано дӀадехарaша ма яххара йола план оттаяр. Балха план оттаеча хана ше бакъахьара идеяш хьалхаяьккха Iеш, ший пионерски актива план оттаяра юкъеоза а, педагогически коллективо еина предложенеши замечанеши теркалъе а еза. Юххера а эггара кертердар да, дика чулоацам болаш йола план оттае харал совгӀа, из массанена а дӀайовзийтар.

Тха дружина балха доккха беркат даьннад пионерски активе хӀара бетта-бетта хулча «Барабан» яхача дешарах. Цига Iомабе гӀерт тхо отрядий Советий председателаш шоай отряда балха планаш увттае, шоаш белгалъяь сбораш, линейкаш чакхъяха, кердараш лахара дӀа-юха каьхаташ ухийташ кхоачашде, отрядей дружинач сбораш еча хана еррига пионерски ритуалаш йизза кхоачашъе.

ХӀара шера актива дешарах чакхвоал юкъера лаьрхӀача 150 пионер, хӀаьта нагахьа санна хӀара шера тха пионерски отряд хувцалуш хилар а теркалдича, оаха цу тайппара чулоацц тхоай берригача пионерех нийсса ахаш хӀана лацац аьнна.

МоллагӀа школа, кхыметтал хӀара пионер а, шоай вожатеца массаза а барттайнеи сакъердамеи вах, нагахьа санна массехк шера вӀашта школе болх беш из хиннаяле а ше дружинана юкъе евача хьалхарча дийнахье а деиз ше юкъеяле хинна школьни традицеш ма ярен кхетамцеи теркалъе, йоаза, лелае цунна хайнадале а. Цудухьа, комсомола комитетаца, дружина Советаца, шефство лелаеча эскара даькъа комсомольцашца цхьана оаха лаьрхӀар уж хьае. Царех я дӀахьоарчаяьчеи хьайоаржаьлчеи байракхий» цӀей деэдара традици. Цу хана шефство лелаеча эскара подразделене пионераша ладувгӀ шефство лелаеча даькъа тӀема наькъах ветеранаша дувцачунга, октябряташта галстукаш хьоарчаю, комсомольцашта билеташ дӀалу. Цхьан минота йист ца хулаш лаьттарца дага бох гӀем тӀа байна турпалаш, хӀаьта Советски Союза Турпала бюста чъалхашка зизаш дохк. Из ди дегчура даргдац цига хиннарашта.

Шера шозза дезду оаха тхоай традиционни цӀейш. 26 октябре Гайдар дагавохача Денца чакхдоал тха из. Цу дийнахь вийнав берий писатель-большевик А. П. Гайдар. Укх шера оаха белгалдаьккхар из вийна 30 шу дизар. ХӀаьта 22 февраль — из ваь ди — Тимура цӀей лоархӀаш дезду. Тхо пионерски гӀулакхий зоне арадоал, шефски концерт кийчду оаха, цун произведенешкара пьесаш увттаю, тхоаш долча школе бех Гайдара цӀерагӀча городской библиотекера болхлой, дийна волча хана Гайдара даьча дӀаяздаьча къамаьлага ладувгӀ, цунах долча фильмашка хьеж.

Школерча октябрьски, пионерски, комсомольски организацешта юкъера бувзам вӀашагӀболлара гӀулакха бокхача лоархӀаме я йоккхагӀйола вожати. Из бувзам айхан практике чӀоагӀа накъаболлаш ба. Сакъердамеча ловзара — Пионере Мехка наькъа вахара октябренка уйла тӀаерзае вожатена харах тийша хургда сихагӀа пионер хиларца бола цун безам совбалга. Ишта наькъа тӀа сийрдайоал цӀе галстук. Юха а, пионерски ритуалли цунна хьехача, горена лекха, похоле аха, йийзача цӀеоа хьалхашка комсомольски иллешка ладувгӀа из Iомавеча вожатеца хул цун гӀулакх. Цул тӀехьагӀа деиз боабергбац комсомолец хиларца бола цун безам а.

Комсомольски билет хьайиша ше ваьлча, хьалха а санна, ше Iамарах, пионерски цӀагӀа вожати йолча вола из комсомольски группе болх мишта вӀаштӀехьбаккхаргба шийна хьахьехийта. Новкъостал дех цо. ХӀаьта по цӀаккха а вожатена эк аргдац, нагахьа санна «Зарница» яха тӀема - спортивни ловзар вӀашагӀдоллилга шийгара дийхача. Цу гӀулакха тӀера да тха иттлагӀча классашкара бераш а.

Массанена а ховш да, дружина болх пионерски отрядийн звеньяйн балхах хьахулаш болга. Бакъдар аьлча, отрядий болх дуккхача даькъе классни кулгалхочох тийша ба. Цига а юха оарцагӀъяла еза пионервожати. ХӀара классни кулгалхочунца контакт оттае цунна хой, пионерски отряда кулгалдара даькъе доагӀаш дола новкъостал де цун вӀаштӀехьдоале, цунах дукха хье ца луш пайда баргба. Кхетам балара классни кулгалхоша планаш увттаеча хана йоккхагӀйолча вожатеца дагабувлаш традици я школе. Тха классни кулгалхоша кхетам балара увттаеча плана юкъмоттиге гӀолла чакхъювл «Массаза а кийча ва!» яха марш

Дружина вахар сагота хургдар, нагахьа санна маршаца бувзабеннача отрядий балха партийни комсомольски организацеша теркам ца боре. Цу тайпарча тӀахьожамо лерхӀар — провофланговш отрядо хьадаьраш дукхагӀа хиларга хьежа а ца еш, сакъердамегӀен дикагӀен хиларга хьежжа белгалъелг а. ДикагӀъяр сбораш дукхагӀа яьн альбомаш дукхагӀа кийчдаьн отряд яц, тӀехьабусараш боацаш, эсалагӀчарна шоай ханнахьа новкъостал делга вӀаштӀехьдаьккха отряд я.

Линейке дӀакхайкаду оаха правофланговш бараш, «Пионерски хоамаш» яхача школьни газета тӀа буъц. Традици а ишна дӀадахад дикагӀйола отряд «Зарница» яхача ловзарах къоастаелга. Цхьабакъда, цу тӀахьожамо керттера лерхӀар хӀара пионера дег чу кхоачилга.

Л. Г. ГОРШЕНЕВА,
гор. Грозне № 46 йолча юкъерча школа йоккхагӀйола пионервожати.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АССАМБЛЕЯ ЛОАРХӀАМЕ РЕШЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 18 декабрь. **ТАСС корр. А. Бобикова** хьахойт: ООН Генеральни Ассамблея XXVI-ча сессе 110 голосаца цхьанне дакъа а ца лоацаш могайир бактериологически (биологически) герзи токсинаши хьае оттадар, хьаяр, Iоаяр ца могийташ хиларах, уж дӀаяхарах йола конвенци. Ассамблеяс чӀоагӀийр тӀема лаьрхӀа токсични химически вещесташ дӀахо йолача хана хьае оттаяра, хьаяра, Iоаяра юхаувзаялара декхар еррига пачахьалкхенаша шоашта тӀаэцара тӀахьехаш йола резолюци а.

Генеральни Ассамблеяс тӀаийца конвенци йилла ха йоацаш я. Из йийлла я ерригача пачхьалкхенашта кулгаш яздара, цунна кулгаш яздаьча правительстваша ратификаци е езаш я. ДӀаяхкара ратификационни грамоташ дӀаяла еза правительствашка - депозитарияшка: СССР-ага, США-га, Великобританега.

ООН Генеральни Ассамблеяс ерригa пачхаьалкхенаш тӀахьийхар химически герз хьае оттадар, хьадар, Iоадар вӀалла ца магийтарах, из дӀадаьккхарах йола соглашени ярга а ца хьежаш, дӀахо йодача хана наха балар дергдолеи маьршача гӀулакхашта пайда эцаргбоацеи химически вещесташ хьае оттаяр, хьаяр, е Iоаяр цхьанна а тайпара могийтаргдоаца декхар шоашта тӀаэцара.

Социалистически мехкий инициативагӀа Генеральни Ассамблеяс тӀаийцар химически герз хьае оттадар, хьадар, Iоадар дизза цамагийтарах йола соглашени мамогга сихагӀа яра дӀахо а герз дӀадаьккхара хьакъехьара женевски комитет тӀахьегаш йола резолюци.

ОБЩЕСТВЕННОСТА ХЕТАР

ВАШИНГТОН. 18 декабрь. **ТАСС корр. В. Чуксеева** хьахойт: «ВӀашагӀкхийтта Штаташ бехктохаме я Индеи Пакистанаи юкъера тӀом оттара», — йоах укхаза араьккхача «Американцаш демократически гӀулакхашта тӀехьа ба» яхача организаце председателa А. Ловенштейна заявлене тӀа. «Укх бӀарчача шера, — белгалдоаккх Ловенштейна, — США могаяь пакистански режим».

«Малхбоалеи Бенгале халкъо доагӀаш дӀадехараш хьаллоацаш хиннаб Iилмахой вӀашагӀкхийттача дакъа лоацаш хиннараш — мехка университетий викалаш. Нейтральни гӀулакхаш леладе гӀерташ хиларах хабараш а дувцаш, цхьана яьча заявлене тӀа цар белгалдоаккх, США «цхьа оагӀорахьарча порядкагӀа юкъелийлхай» индо-пакистански конфликта, яхаш. ВӀашагӀкхийттача Штаташа» хьалхьедаьд, — йоах заявлене тӀа, — бахача наха законагӀа доагӀаш дӀадехараш юкъарчал доаццаш къизачеи репрессивни гӀулакхашца тоӀаде гӀерта Пакистана ...

В. Брандта даь къамаьл

БОНН, 18 декабрь. (ТАСС). СДПГ председатела, канцлера В. Брандта къамаьл дир укхаза хиннача аргӀанна йоацача социал-демократически парте съезде. Цо даькъалдийцар ФРГ-анеи Малхбузен Берлинаи юкъе граждански нахи мухьи транзитни дӀа-юха кхухьаргболаш соглашенена кулгаш яздар.

Канцлера раьза волаш дийцар ФРГ Советски Союзацеи ПНР-цеи долча, 13 декабре бундестаг (Малхбузен Германе лаьттай палата) хьожаргйолаш дахьийта хиннача договорашта ратификациeра йолча процедурана хьакъехьа барт бар.

ХДС—ХСС тӀахьийхар СДПГ председатела ФРГ СССР-цеи ПНР-цеи долча, цо белгалдаьккха ма хиллара, Малхбузен Германе бахача дукхагӀболча наха могадеча договорашка цӀаьхха а хьажара.

ФРГ-анеи ГДР-аи юкъерча отношеней хьакъехьа дувцаш, В. Брандта аьлар, ФРГ гӀерт шин пачхаьалкхенна юкъера гӀулакхаш дертӀадаха.

Индо - пакистански конфликтах лаьца, В. Брандта дийцар Индеи Пакистанеи юкъера тӀом сеца дика хеташ.

ЛАОС. Дукха ха йоацаш Кувшиний Долина тӀа американски истребитель - бомбардировщик чуйитай Халкъа-кортамукъален эскаро. Цу тайппара, белгалдоаккх Кхо-сан Патет Лао яхача агентства, Лаоса сигала, 1964 шера денз ерригаш а лаьрхӀача хӀалакъяьй США 2.256 самолет.

СУРТА ТӀА: моастагӀчун самолета довдеш ба лаосски патриоташ.

ВИА — ТАСС сурт.

Къахьегама вахте

БЕРЛИН, 18 декабрь. **ТАСС корр. Н. Бабынина хьахойт:** ГДР промышленни предприятей коллективаша толамца кхоачашъеш латт СЕПГ VII съезда решенеши цо тӀайийца 1971—1975 шераш ка халкъа боахам дегӀабоалабара планах йола директиваши кхоачашъяра тӀехь дӀахьоча укх шера къахьегама вахта.

Шера плана заданеш ханал хьалха кхоачашъярах рапорт делар В. Пика цӀерагӀча Мансфельски металлургически комбината болхлошеи гӀулакхерча нахеи. ДӀадахача шера хиначул 7,2 процент дукхагӀа продукци арахийцай цу предприяте прокатчикаша.

Органически химе продукташ арахецара хьакъехьара шера план а кхоачашъяьй завода коллективо. Новаторийи рационализаторийи болам бахьан долаш 100 миллион марка кхояьй.

«Штерн-радио» яхача берлински радиозаводе кийчъяьй плановал совгӀа 10 эзар транзисторни приемник.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ - ИОРК, 18 декабрь. (ТАСС). Къаьстта йилла ха йоацаш тӀехьадаьккхар Кхерамзлен Советко Индостански ах гӀайрен тӀарча хьалах дола дош. Из решени селхан тӀаийцай Индостански ах гӀайрен тӀа тӀом сацарцеи Совето членийн цу районера дош дизза къоастадара наькъий хьакъехьара цхьа уйла ца хиларцеи дувзаденна.

Цул тӀехьагӀа Совета членаш хьажа болабелар ООН Генеральни секретараллара дӀавоалача У. Тана метта цу посте саг вахийта харжарах долча дешага.

ООН Генеральни секретара поста вахийта кандидаталла оттаваь ООН-е массаза вола Австре викал К. Вальдхайм, Гаргарча Малхбоале вола У. Тана лаьрхӀа викал Г. Ярринг, ООН-е массаза вола Финлянде викал М. Якобсон, кхыбараш.

ООН Генеральни секретаралла хорж Кхерамзлен Совето, цо яь решени цул тӀехьагӀа ООН Генеральни Ассамблеяс чӀоагӀъе езаш я.

Селхан голосовани йича Генеральни секретара посте оттаьлча цхьанна кандидатурага кхачанзар хиланза яргйоаца голосаш. Дош тӀехьа тӀайоагӀача заседане дувна отталаьд.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 декабрь

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта йола передача. 10.45 — «КӀийя квадрат» яха художественни фильм. 11.55 — «Музыкальни киоск». 12.25 — Пятилетка боаха гӀа. Свердловскера передача. 12.55 — Кердадараш. 16.40 — Передачай программа. 16.45 — Кердадараш. 16.55 — «Волжанка». Профсоюзни иллейн халхарийн Волгоградски халкъа ансамбла концерт. 17.45 — Документальни фильм. 18.00 — Телевизионни кердадараш (гӀалгӀай, эрсий меттала). 18.20 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.30 — Миллионий Ленински университет. Социалистически общества культура дегӀайоагӀачара парте лоархӀам. 19.00 — Телевизионни фильмай Еррисоюзни 4-ла фестивала фильмаш — лауреаташ. «ГӀумагӀ» яха художественни фильм. 19.30 — Дунен халкъашта юкъера хоккеях ловзар. Советски Союз — Чехословаки. 21.45 — «Ха». Информационни программа. 22.15 — Фадеева творчества оагӀонаш. Йоазонхо ваь 70 шу дизарга. 23.15 — Кердадараш.

22 декабрь

10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта йола передача. 10.45 — «ЙоккхагӀа йола йищ» яха художественни фильм. 12.20 — «Самоцветы» яха телевизионни журнал. 12.55 — «Горизонт» яха Ленинградера передача. 13.55 — Кердадараш. 16.25 — Грозненски ремонтно - механически заводи болхлошца йоазонхой вӀашагӀкхетар. 17.05 — Дешархошта. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 17.45 — Документальни фильм. 18.00 — Спортивная хроника. 18.10 — Лаосски фронтера репортаж. Телевизионни документальни фильм. 19.00 — 0.2 ладувгӀаш я 19.20 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.40 — Хоамаш, реклама. 19.45 — Шоана, бераш 20.00 — Тахан — энергетика Ди. 20.30 — Энергетикий заявках дола концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Анчаров. «Денна тӀехьа ди». Телевизионни спектакла премьера. ЯххагӀа дакъа». 26 июнь. шоатта». 22.30 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаӀанах. «Динамо» (Москва) — «Спартак» (Ленинград). 23.10 — Кердадараш.

РАДИО

21 декабрь

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор». 8.25 — Обществон закони (гӀалгӀай меттала). 8.40 — «Фольклорни дин» яха литературни беседа (нохчий меттала). 9.15 — «Вай Даьхен аренашка» яхача циклацара передача. 9.35 — Ашараш. 9.40 — Книжни издательства редактора Зязикова выступлени (гӀалгӀай меттала). 16.05 — Пятилетка хьалхара шу. Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.20 — КПСС XXIV съезда сацамаш кхоачашде. Пятилетка хьалхара шу чакхдоалаш — Шерипова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коммунисташ. 16.35 — Шун хаттарашта жоп лу оаха (нохчий меттала). 16.45 — Ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

22 декабрь

6.30 — Юрта боахама знаней школа (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — «Кагирхой вахар». Кагирхошта йола радиовыпуск (нохчий меттала). 9.15 — «Мехкашкеи континенташкеи гӀолла» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — Производствана хьалхалаттараш, шоана дола концерт (нохчий меттала). 16.05 — «Ленински къама политика котъялар дола сийрда масал да Нохч - ГӀалгӀайче» яха беседа (нохчий меттала). 16.20 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка боаха гӀа (гӀалгӀай меттала). 16.50 — Граждански оборона хьакъехьа — бахархошта. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 19.20 — Сийле хийла энергетикашта! Промышленноста болхлошта йола передача. 19.35 — Энергетикашта дола концерт. 20.00 — Ханко лораерий турпалехахи къонахчалаух дола радиодувцар

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 2 градус шелалгара 3 градус йӀовхалга кхоачаши Грозне 0—2 градус йӀовхал йолаши хила а тарлу.

22 декабрера 25 декабре кхаччалца морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, юххьанца лаьгӀо йоачан а йолаш, вокх юхейисача хана дукхагӀча даькъе йоача а йоацаш, екхан эттача хана цхьанцайолча моттигашка дохх а доаллаш, малхбузехьара гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1—6 градус шелали, деноша 2—7 градус йӀовхали йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктоххама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револющ проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ052293 Заказ 10867